პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

კომუნისტი

გაზეთი გამოდის 1920 წლის 3 ივნისიდან

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს და მინისტრთა საბჭოს ორგანო

КОМУНИСТИ — ОРГАН ЦК КП ГРУЗИИ, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ГРУЗИНСКОЙ ССР

№ 137 (19878) კვირა, 14 ივნისი, 1987 წელი. ◆ ფასი 3 კაპ.

14 ივნისი მსუბუქი მრეწველობის მუშაკთა დღეა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თბილისის მაუდ-კამვოლის კომბინატის „საბჭოთა საქართველოს“ კოლექტივმა კარგი ტექნიკურ-ეკონომიკური მაჩვენებლებით დაამთავრა მიმდინარე წლის ხუთი თვე, დიდი გადაჭარბებით შეასრულა პროდუქციის გამოშვებისა და რეალიზაციის გეგმები. ზრდის ტემპმა შარშანდელ ამავე პერიოდთან შედარებით შესაბამისად 106,5 და 113,6 პროცენტი შეადგინა.

კომბინატის წინსვლაში თავი გამოიჩინა სოციალისტური შრომის გმირის, ჭარგალის ვერა ქემაშვილის კომპლექსურმა ბრიგადამ, რომელმაც ექვსი თვის გეგმა ხუთ თვეში შეასრულა და გეგმის გადაჭარბებით დაამზადა 30 ტონა პროდუქცია.

ცხრამეტი წლის იყო ვერა ქემაშვილი, როდესაც იგი კომბინატის მუშა გახდა, უკვე 38 წელია თავდადებით შრომობს მშობლიურ საწარმოში და თავის მდიდარ გამოცდილებას უზიარებს ახალგაზრდებს, ასწავლის და უნერგავს საქმის სიყვარულს, ვინ მოთვლის, რამდენ ქალიშვილს გაუკაფა გზა ვერა ქემაშვილმა. ამიტომაც არის, რომ მას მუდამ სიყვარულით ხვდებიან. გულისხმიერ დამრიგებელს ეს ყვავილები მისი ბრიგადის წევრებმა მიართვეს. ისინი გულითადად ულოცავენ თავისი საქმის ჩინებულ ოსტატს, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატს ვერა ქემაშვილს მსუბუქი მრეწველობის მუშაკთა დღეს.

სურათზე: მრთველები ლ. ტურძელაძე, მ. ზაზაძე, ფ. გაჩეჩილაძე, რ. გულაშვილი დღესასწაულს ულოცავენ ვ. ქემაშვილს.

Ш. КРИМСКИЦ ფოტო.

გარდაქმნის ძირეული საკითხი

თათბირი სკკპ ცენტრალურ კომიტეტში

როგორც უკვე ვიუწყებოდით, 8-9 ივნისს სკკპ ცენტრალური კომიტეტში გაიმართა თათბირი ეკონომიკის მართვის ძირეული გარდაქმნის საკითხებზე, რომელებიც სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მორიგი პლენუმის განსახილველად იქნება წარდგენილი.

თათბირის მუშაობაში მონაწილეობდნენ სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივანი მ. ს. გორბაჩოვი, სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრები ლ. ნ. ზაიკოვი, ი. კ. ლიგაჩოვი, ნ. ი. რიჟკოვი, ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრობის კანდიდატები ბ. ნ. ელცინი, ნ. ნ. სლიუნკოვი, ნ. ვ. ტალიზინი.

თათბირზე მოწვეული იყვნენ საწარმოთა და გაერთიანებათა, სამინისტროთა და უწყებათა ხელმძღვანელები, მეცნიერები, პარტიული მუშაკები.

თათბირი გახსნა მ. ს. **გორბაჩოვმა.** თვის დამკვლევ, თქვა მან, გაიმართება პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმი, რომლის დღის წესრიგშია ქვეყნის ეკონომიკის მართვის გარდაქმნის კარდინალური საკითხი. პლენუმის ამოცანაა მიიღოს ისეთი გადაწყვეტილებანი, რომლებიც შესაძლებლობას მოგვცემს ინტენსიფიკაციის ეტაპზე გამოვიყენოთ ეკონომიკის მართვის ახალი მოლიანი სისტემა. ამას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს, რადგან საქმე ეხება გარდაქმნის საბაზისო, მთავარ საკითხებს.

მინდა გამოვთქვა რამდენიმე შენიშვნა და მოვისმინო თქვენი აზრი სამ საკითხზე.

პირველი საკითხი — როგორ მიმდინარეობს გარდაქმნა არა მარტო ეკონომიკის სფეროში, არამედ საერთოდ საზოგადოებაშიც? თქვენ ხომ წარმოადგენთ ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონს და უშუალოდ ყოველდღე დაკავშირებული ხართ შრომითი კოლექტივების საქმიანობასთან. რას აკეთებენ ახლა პარტიული, საბჭოთა ორგანოები, სამინისტროები? თქვენ გაქვთ შესაძლებლობა საკუთარი პოზიციებიდან გამოთქვათ აზრი, შეაფასოთ ის, რაც ხდება გარდაქმნის ეტაპზე, პარტიის ცენტრალური კომიტეტის იანვრის პლენუმის შემდეგ რომ დაიწყო.

მეორე საკითხი — რა აზრისა ხართ საწარმოს შესახებ კანონის პროექტზე? თქვენ მას იცნობთ, ზოგიერთი თქვენგანი კი მონაწილეობდა კიდეც საყოველთაოსახალხო განხილვაში, საჯაროდაც გამოვიდა, ზოგნი სწავლობდნენ კიდეც მას თავიანთ კოლექტივებში, პარტიულ ორგანიზაციებში. ალბათ, თავადაც გიფიქრიათ ამ დოკუმენტზე, შეგიდარებიათ იგი, ასე ვთქვათ, რეალობებთან, რომლებშიც მოქმედებს ესა თუ ის საწარმო, შრომითი კოლექტივი. ბუნებრივია, გაქვთ სათქმელი ცენტრალური კომიტეტისათვის კანონის პროექტის შესახებ. ჩვენ უნდა განვიხილოთ იგი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ივნისის პლენუმზე, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს მორიგ სესიაზე, მიღოთ და დავამტკიცოთ უკვე კანონის სახით. როცა ჩვენი ეკონომიკის მართვის ძირეულ გარდაქმნაზე ვფიქრობთ, ბუნებრივია, რომ ეკონომიკის ძირითადი რგოლის მართვის მთლიან სისტემაში მისი მდგომარეობის საკითხი კარდინალური საკითხი ხდება.

თუ წარსულზე ვილაპარაკებთ, იქნებ, უმთავრესი ნაკლი სწორედ ის იყო, რომ ჩვენ ზემოდან ვიუწყებდით. და თითქოს ეს ლოგიკურიც არის გეგმიანი ეკონომიკისათვის. მაგრამ ამჯერად გადავწყვიტეთ ყველაფერი დავიწყოთ მთავარი რგოლიდან, რადგან, როგორც კი ხელს ვკიდებდით დაგეგმვის, მართვის საკითხების, ცენტრალური ორგანოების დონეზე განხილვას, მაშინ უკვე საწარმოს აღარაფერი რჩებოდა: ზედა რგოლებს ყველაფერი მიჰქონდათ. კარდინალური ზომები არ გამოდიოდა. საწარმოებამდე ახალი დებულებები, რეკომენდაციები სანახევროო, შეკვეცილი სახით მიდიოდა, და ვერა და ვერ მოვახერხეთ ეს პროცესი ნამდვილად გაგვეშალა და გონივრულ, ლოგიკურ დასასრულამდე მიგვიყვანა. ამიტომ არც სამოცდან და არც სამოცდაათიან წლებში რეფორმასა და ეკონომიკის მართვის სრულყოფის ჩვენს ღონისძიებებს სრული ეფექტი არ მოჰყოლია.

ახლა დავიწყეთ მოძრაობა საწყისი პუნქტიდან — საწარმოთი, გაერთიანებით. უწინარეს ყოვლისა, უნდა მოვიფიქროთ და მოვნახოთ პარამეტრები, რომლებიც ძირითად რგოლს — საწარმოს, გაერთიანებას შესაძლებლობას მისცემენ აამოქმედონ სოციალისტური ეკონომიკის, მეურნეობრობის ჩვენი სისტემის, შრომითი კოლექტივის პოტენციალი. და ამიტომ ძალზე მნიშვნელოვანია ვიცოდეთ თქვენი აზრი, ამ დოკუმენტის თქვენეული შეფასება.

ამასთანავე, როცა ასე ვაყენებთ საკითხს, გვესმის, რომ თუ კანონს მოვწყვეტთ საწარმოსა და ჩვენი ეკონომიკის მართვის მთლიანი სისტემის შემადგენელ სხვა ელემენტებს, ეს საწარმოს მძიმე მდგომარეობაში ჩააგდებს, იგი ვერ შეძლებს ყველა შესაძლებლობის გამოყენებას და მეურნეობრობის ახალ მეთოდებზე — უწინარეს ყოვლისა, სამეურნეო ანგარიშზე, თვითდაფინანსებასა და თვითანაზღაურებზე გადასვლას. ამიტომ კანონზე მუშაობა წარმოებდა ეკონომიკის მართვის ზედა ეშელონების ძირეული გარდაქმნის თანადროულად. ეს ეხება მთავრობის ორგანოებსა და ეკონომიკურ უწყებებსაც, რომელთა როლი ძალიან დიდია. ცენტრის ახალი როლის გააზრების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი იყო იმის გამორკვევა, თუ როგორი უნდა იყოს სამინისტრო — დარგის შტაბი.

ახლა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიურომ ეკონომიკის მართვის ცენტრალური ორგანოების სრულყოფის პრაქტიკულად ყველა მიმართულება განიხილა. უნდა გითხრათ, რომ ეს არცთუ ისე იოლი საქმეა — ცხარე დისკუსიები მიმდინარეობს ყველა დონეზე. და ეს სავსებით ნორმალურია, რადგან ახლა ჩვენ უნდა გადავწყვიტოთ დიდი საკითხები და, რა თქმა უნდა, ყველაფერზე უკეთესია გადავწყვიტოთ ისინი ნაკლები დანაკარგებით.

მაშ ასე, მესამე საკითხი — როგორ წარმოგიდგენიათ მართვის ცენტრალური ორგანოების როლი? აი სამი პრობლემა, რომელებზეც ყურადღება უნდა გავამახვილოთ. ვინაიდან საწარმოს შესახებ კანონი მომავალი წლის იანვრიდან ამოქმედდება, ცხადია, რომ ცენტრალური ორგანებიც უნდა გადავიყვანოთ მუშაობის ახალ პირობებზე. მაშასადამე, ამოცანა ის არის, რომ მთელი სამზადისი წლეულს დავასრულოთ.

ჩვენ განვიხილეთ დადგენილებათა პროექტები ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროში, მაგრამ გადაწყვეტილებები არ მიგვიღია, ისინი საბოლოოდ არ დაგვიმტკიცებია — ვიძლევოდით მათი ბოლომდე დამუშავების დავალებებს განხილვის შედეგების გათვალისწინებით. ამ საკითხებზე ვიმუშავებთ პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზეც. სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს სესიის მიერ კანონის საბოლოო დამტკიცების შემდეგ საჭიროა ერთმანეთს შევუხამთოთ ყველა დადგენილება და მივიღოთ ისინი.

აი ჩვენი ჩანაფიქრი. რეფორმა სერიოზული, მასშტაბური საქმეა. ეს წიგნის გადაფურცვლა, ან ერთი დღის მოთავება როდია. ეტაპები უნდა გაიაროთ იმისათვის, რომ მივაღწიოთ მიზნებს, რომელთა საძირკველს ახლა ვყრით. იმაზე, თუ რა იდეებით მივადგებით, რა დოკუმენტებით დავიწყებთ ამ თავდაპირველ ეტაპს, ბევრი რამ იქნება დამოკიდებული.

საკითხებს, რომელსაც დღეს განვიხილავთ, დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს. ამ გარდატეხის ჟამს პარტიამ თავისი სიტყვა უნდა თქვას. ადამიანები ახლა ეძებენ, როგორ გააუმჯობესონ ჩვენი სამეურნეო მექანიზმის მუშაობა, როგორ განავითარონ შემდგომ სოციალისტური დემოკრატია, პოლიტიკური სისტემა. ჩვენ ახლა უფრო, ვიდრე ოდესმე, გვჭირდება ყველა ამ პრობლემის დემოკრატიული განხილვა, ხალხის შემოქმედება.

ეკონომიკის მართვის გარდაქმნის ძირითად მამართულებათა შესახებ ინფორმაცია გააკეთა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მდივანმა **ნ. ნ. სლიუნკოვმა.**

ცენტრალური კომიტეტის აპრილის პლენუმის, პარტიის XXVII ყრილობის გადაწყვეტილებათა საფუძველზე, თქვა მან, ქვეყანაში მიღებულია და ხორციელდება ჩვენი საზოგადოების განვითარების დაჩქარების დიდი პოლიტიკური, ეკონომიკური და ორგანიზაციული ღონისძიებები. შემოვადა და ხორციელდება ახალი სტრუქტურულ-საინვესტიციო პოლიტიკა. ძალები და სახსრები ძირითადად ხმარდება მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის განვითარების ძირითად მიმართულებებს. მოკლე პერიოდში მოიწყო ახალი ეკონომიკური მეთოდების ექსპერიმენტული შემოწმება. მეურნეობის მთელი რიგი დარგების საწარმოები სრულ სამეურნეო ანგარიშსა და თვითდაფინანსებაზე გადავიდნენ. მაგრამ რადიკალური ეკონომიკური გარდაქმნები ჯერ არ მომხდარა.

ეკონომიკაში კვლავ მოქმედებს ხარჯვითი მექანიზმი მთლიანი მაჩვენებლების შენარჩუნებით. იგი ბუნებრივად აძლევს სტიმულს ხარჯების გაზრდას — რაც უფრო დიდია ხარჯები, მით უფრო მეტია მოცულობაც. მეურნეობრობის არაეფექტიან გაძღოლას განსაზღვრავს საწარმოების უპირატესობა მომხმარებელთან შედარებით. ეს, თავის მხრივ, ქმნის დეფიციტურობის სახალხო მეურნეობაში, ვინაიდან წარმოება არ ექვემდებარება მომხმარებლის მოთხოვნილებებს და მას არჩევანი კი არა აქვს, არამედ რასაც აძლევენ, ის უნდა აიღოს. ყოველივე ამას უსარგებლო და ხშირად უხარისხო პროდუქციის გამოშვება მოსდევს. დიდი ხარჯიანობის შენარჩუნებას ხელს უწყობს უნაცვალგებო კაპიტალური დაბანდებანი, სავალუტო ფონდები. და ეს ყველაფერი ბიუჯეტის სახსრების ხარჯზე ხდება.

უზარმაზარი დოტაციები, კრედიტების მასობრივი დაუბრუნებლობა მათი დაბალი პროცენტების პირობებში, აგრეთვე მოქმედი ფასები ხელს უწყობს რესურსების უეფექტო გამოყენებას. სათბობისა და ნედლეულის ფასები მსოფლიო ფასებზე ერთნახევარსამჯერ ნაკლებია. მეორე მხრივ, სასურსათო პროდუქტების ფასები საშუალოდ ერთიორად ნაკლებია მათი წარმოების ხარჯებზე. არ არის უშუალო კავშირი დანახარჯების შემცირებას, მეურნეობრობის ეფექტიანობასა და შრომითი კოლექტივის მატერიალურ ანაზღაურებას შორის. მუშები, ინჟინერ-ტექნიკური მუშაკები საქმით არ არიან რესურსების ნამდვილი პატრონები და მათ ისე ეკიდებიან, როგორც არავისას. ისინი სუსტად არიან ჩაბმული მართვაში და თავს საერთო საქმის თანასწორუფლებიან მონაწილეებად ვერ გრძნობენ.

ითმასთვის, რომ ბოლომდე დავძლიოთ ხარჯვითი მექანიზმი, მოკლე ვადაში და კომპლექსურად უნდა დავასრულოთ გადასვლა ეკონომიკის, მართვის მთლიან სისტემაზე. მთავარი ის არის, რომ მოვახდინოთ ოპტიმალური თანაფარდობა ცენტრალიზებულ დაგეგმვასა და საწარმოს დამოუკიდებლობას შორის.

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მომავალმა პლენუმმა უნდა განიხილოს და შეიმუშაოს ქვეყნის ეკონომიკის მართვის ძირეული გარდაქმნის ძირითადი დებულებები. წამოყენებულია წინადადება, რომ მართვის გარდაქმნა დავიწყოთ საწარმოს სამეურნეო მექანიზმის სრულყოფით.

საწარმოთა ახალი ეკონომიკური მექანიზმის შექმნის მთავარი ამოცანაა მათი დამოუკიდებლობის გადიდება, სრული სამეურნეო ანგარიშისა და ფართო თვითმმართველობის საფუძველზე მეურნეობრობის შედეგებისათვის პასუხისმგებლობის გაძლიერება.

ზემოდან დაშვებული, მისი ყველა ნაბიჯის მარეგლამენტებელი საგეგმო დავალებების მარტოდენ შემსრულებლიდან საწარმო დაგეგმვის აქტიურ სუბიექტად იქცევა. სამინისტრო კი აღარ განსაზღვრავს და წარმართავს წინასწარი ბრძანებებით მთელ საწარმოო პროგრამას, არამედ საწარმო. იგი იხელმძღვანელებს ტარიფებით, სახელმწიფო შეკვეთებით, საკონტროლო ციფრებით. საკონტროლო ციფრები აღარ იქნება დირექტიული მაჩვენებლები და აღარ შეზღუდავს საწარმოთა ინიციატივას სამეურნეო გადაწყვეტილებათა არჩევაში. სახელმწიფო შეკვეთების, მომხმარებელთა უშუალო შეკვეთების, გრძელვადიანი ეკონომიკური ნორმატივების, საკონტროლო ციფრებისა და ლიმიტების გათვალისწინებით საწარმო დამოუკიდებლად ადგენს და ამტკიცებს თავის ხუთწლიან გეგმას.

მაგრამ უფლებები ვალდებულებების გარეშე არ არსებობს. საწარმო სახელმწიფოს სარჩენი არ უნდა იყოს. უფრო მეტიც, თავისი საქმიანობის შედეგად გამმუშავებული სახსრების ხარჯზე იგი არა მარტო საკუთარ თავს, არამედ სახელმწიფოსაც უნდა ინახავდეს.

სწორედ ეს განპირობებს სრული სამეურნეო ანგარიშისა და თვითდაფინანსების პრინციპები. ეფექტიანი ვერ არის სამინისტროს საქმიანობა მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დარგშიც, რასაც მოჰყვა სწორედ მთელი რიგი დარგების მეცნიერულ-ტექნიკური ღონის სისტემა შესაბამისი ჩამორჩენა უმაღლესი მსოფლიო დონისაგან. სამინისტროები სუსტად მუშაობენ საწარმოთა ზარალიანობის ლიკვიდაციისათვის. ამ მთავარი საკითხების ნაცვლად დარგების შტატები თითქმის მთლიანად გაერთიანებების ოპერატიული ხელმძღვანელობით არიან დასაქმებული, ადმინისტრაციული მეთოდებით ერევიან მათ სამეურნეო საქმიანობაში, რაც გახდა კიდეც საქვეუწყებო საწარმოთა მუშაობის დაბალი ეფექტიანობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიზეზი.

სამინისტროთა საქმიანობის ძირეული გაუმჯობესების მიზნით წამოყენებულია წინადადება გავთავისუფლოთ ისინი საწარმოთა ოპერატიული მართვის ფუნქციებისაგან, შევწყვიტოთ დიდეფექტიანი საწარმოებისაგან ნაკლებეფექტიან, ზარალიან საწარმოებზე სახსრების გადანაწილების მანკიერი პრაქტიკა. სამინისტროები საქმით უნდა გახდნენ დარგების მეცნიერულ-ტექნიკური და საგეგმო-ეკონომიკური შტაბები. ისინი მოვალენი არიან პასუხი აგონ ქვეყნის წინაშე დარგის პროდუქციაზე პირსპექტიულ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებისათვის, არ დაუშვან დისპროპორციები, უზრუნველყონ მოწინავე მსოფლიო დონეზე წარმოების ტექნოლოგიის, პროდუქციის ხარისხის გასვლა. მათი ამოცანაა ეფექტიანად აწარმოონ მუშაობა გაღრმავებული სპეციალიზაციისა და კოოპერაციის, წარმოების უფრო სრულყოფილი ორგანიზაციისა და სტრუქტურის საფუძველზე.

საჭიროა გავაძლიერონ სამინისტროების აქტიურობა საგარეო-ეკონომიკურ საქმიანობაში, კადრების მომზადებაში, გადამზადებასა და კვალიფიკაციის ამაღლებაში. სამინისტროების ახალი ამოცანები და ფუნქციები მოითხოვს მათი აპარატის შემცირებასა და სტრუქტურის გამარტივებას. მისი სამეცნიერო-ტექნიკური და საგეგმო-ეკონომიკური ქვეგანყოფების განმტკიცებას და აპარატის იმ ნაწილის ლიკვიდაციას, რომელიც ოპერატიულ-სამეურნეო ფუნქციებს ასრულებს. აპარატმა უნდა აითვისოს ხელმძღვანელობის ეკონომიკური მეთოდები, მიიღწიოს სტილის დემოკრატიზაციას, გაზარდოს საჯაროობა მუშაობაში.

სამეურნეო მექანიზმში მომხდარი ცვლილებების შესაბამისად გარდაიქმნება ეკონომიკური უწყებების — სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის, სახელმთავრო, ფინანსთა სამინისტროს, ბანკების, აგრეთვე მოკავშირე რესპუბლიკების მინისტრთა საბჭოების, ადგილობრივი ორგანოების საქმიანობაც. მათი გარდაქმნის მთავარი მიმართულებაა ხელმძღვანელობის ეკონომიკურ მეთოდებზე გადასვლა.

დაგეგმვაში საწარმოთა როლისა და პასუხისმგებლობის მკვეთრი გაძლიერება რეალურ პირობებს ქმნის საიმისოდ, რომ სსრ კავშირის სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტი მართლაც გახდეს ქვეყნის ეკონომიკური შტაბი. მან ძირითადი მეცადინეობა უნდა მოახმაროს ეკონომიკური და სოციალური განვითარების გეგმიანი ხელმძღვანელობის სტრატეგიულ მიმართულებებს, უმნიშვნელოვანეს სახალხო-სამეურნეო პროპორციათა ფორმირებას, მთავარი სამეცნიერო-ტექნიკური მიღწევების რეალიზაციას, სტრუქტურული საინვესტიციო პოლიტიკის სრულყოფას, სახალხო მეურნეობის შეწონასწორების უზრუნველყოფას.

სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის საქმიანობაში უპირველესი უნდა გახდეს სამეურნეო მექანიზმის მოქმედი დახვეწა, საწარმოთა ეფექტიანი მუშაობის ეკონომიკური წანამძღვრების შექმნა, დასაბუთებული ეკონომიკური ნორმატივებისა და ლიმიტების შემოშვება, რომელებიც უზრუნველყოფენ საერთო-სახელმწიფო ინტერესებთან საწარმოთა სამეურნეოანგარიშიანი ინტერესების მჭიდრო დაკავშირებას.

სერიოზულად უნდა გავაუმჯობესოთ მეცნიერებისა და ტექნიკის დაგეგმვა, აგრეთვე მისი მიღწევების გამოყენება. საამისოდ წამოყენებულია წინადადება, რომ გამოვიყენოთ როგორც მეცნიერულ-ტექნიკურ მიღწევათა უსწრაფესი მასშტაბური დანერგვის მასტიმულირებელი ეკონომიკური თვითდაფინანსებასა და თვითნახლაურობაზე გადასვლა გამოფიზლებს მყიდველს. ხოლო ვინაიდან ჩვენ ერთსა და იმავე დროს მწარმოებლის როლსაც ვასრულებთ და მყიდველის როლსაც, დღეს, ახალ პირობებში, თავისი ფულით არავინ იყიდის ზედმეტს. ხოლო საქონლის ის მასა, რომელსაც ჩვენ ვქმნით, საფასებით საკმარისია იმისათვის, რომ შეუფერხებლად ვმუშაობდეთ.

მ. ს. გორბაჩოვი: ბევრი ამბობს, დეფიციტს დავძლევთ და საბითუმო ვაჭრობაზეც მაშინ გადავალთო. არადა, ჩვენ მნიშვნელოვანწილად სწორედ საბითუმო მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის სისტემა უნდა გარდავქმნათ და შევუსაბამოთ მეურნეობრობის ახალ პირობებს საწარმოთა დამოუკიდებლობის გაზრდის გათვალისწინებით. პრიორიტეტი მიენიჭება წარმოების საშუალებების საბითუმო ვაჭრობაზე ეტიპობრივი გადასვლის მეშვეობით რესურსების განაწილების ეკონომიკურ ფორმებს. იგი უნდა გახდეს მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის ძირითადი ფორმა.

დასახული ფასების რეფორმის მოწყობა, რომლის დროს უნდა უზრუნველყოთ საბითუმო, შესასყიდი, საცალო ფასებისა და ტარიფების ორგანული კავშირი. გათვალისწინებულია ძირეულად შეივცვალოთ ფასების ფორმირების პრაქტიკა, თანამიმდევრულად ავსახოთ ფასებით საზოგადოებრივად საჭირო ხარჯები, გავაძლიეროთ მათი მასტიმულირებელი ზემოქმედება მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებაზე, პროდუქციის განახლებაზე, მისი ხარისხის გაუმჯობესებაზე. უაღრესად საჭიროა ხარჯსაწინააღმდეგო ხასიათი მივანიჭოთ ფასწარმოქმნას. გაიზრდება ფასების როლი საეგმო პროპორციების ფორმირებაში, ეკონომიკის პროგრესული ძვრების განხორციელებაში, სოციალური პოლიტიკის რეალიზაციაში.

ახალი მიდგომები ფინანსებისა და კრედიტის დარგში, უწინარეს ყოვლისა, გულისხმობს საწარმოოა მუშაობის სამეურნეოანგარიშიანი პირობების შექმნას, ფულადი დაგროვებების გადიდებით მათი დაინტერესების გაძლიერებას. ფინანსური მექანიზმი მთლიანად უნდა ემყარებოდეს გრძელვადიან, სტაბილურ ნორმატივებსა და ნორმებს. ეს საწარმოებს საშუალებას მისცემს ზემოდან ჩაურევლად აშენონ თავიანთი ფინანსური ბაზა სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ამოცანების გადასაწყვეტად.

ბანკები საწარმოთა სამეურნეო საქმიანობის აქტიური მონაწილენი, მათი დაინტერესებული პარტნიორები უნდა გახდნენ. საწარმოები ეფექტიანად უნდა იყენებდნენ და დროულად აბრუნებდნენ კრედიტებს. შეუწყნარებელია შემდგომში კრედიტების გამოყენება ფინანსური გარღვევების ან სამეურნეო საქმიანობაში დაშვებული შეცდომების დასაფარავად.

ახალი ამოცანები ისახება შრომის მართვის სფეროში. უნდა შეიქმნას ეფექტიანი დასაქმების, შრომითი მოწყობის, გამოთავისუფლების შეცვლის სისტემა.

შემდეგ გამოვიდნენ თათბირის მონაწილენი.

პარტიის XXVII ყრილობისა და, განსაკუთრებით, ცენტრალური კომიტეტის იანვრის პლენუმის შემდეგ ჩვენ ვიგრძენით, რომ გარდაქმნა მომწიფებული აუცილებლობაა, თქვა ლენინგრადელ გიორთიანება „ელექტრომაღლის“ გენერალურმა დირექტორმა **ბ. ი. ფომინმა.** მისი პირველი გამოვლენებანი უწინარესად დემოკრატიზაციის ნიშნებში გამოსჩენია. უდავოდ სწორია, ბოლო უნდა მოვუღოთ ისეთ პრაქტიკას, როდესაც ვიღაც გავალდებულებს, რა უნდა თქვა და რა უნდა გააკეთო. აქ უნდა ხელმძღვანელობდე არა ადმინისტრაციული მითითებებით, არამედ ეკონომიკის მოთხოვნებით, იმ კოლექტივის მისწრაფებებით, რომელშიც შენ მუშაობ. მაგრამ ქვაკუთხედი, რა თქმა უნდა, უნდა იყოს სახელმწიფო ინტერესები. ეკონომიკური სფეროს გარდაქმნას განამტკიცებს დემოკრატიზაციის პროცესი, ხოლო დემოკრატიზაცია, თავის მხრივ, ხელშემწყობ პირობებს უქმნის შრომითს კოლექტივებში თვითმმართველობის დამკვიდრებას და ეკონომიკის განვითარებას.

შეეხო რა დაგეგმვის სრულყოფის საკითხებს, ორატორმა აღნიშნა, რომ ამჟამად იგი მეტისმეტად არის ცენტრალიზებული და წარმოებს ძალზე ბევრი მაჩვენებლის მიხედვით, გეგმის ფორმირების სისტემა მოუქნელი და მრავალსაფეხურიანია. გეგმის შედგენა, მისი აზრით, უნდა წარმოებდეს უშუალო ხელმძღვანელობათა საფუძველზე.

ბ. ი. ფომინმა ილაპარაკა რესურსების განაწილების პრობლემებზე და გამოთქვა აზრი, რომ თვითდაფინანსებასა და თვითნახლაურობაზე გადასვლა გამოფიზლებს მყიდველს. ხოლო ვინაიდან ჩვენ ერთსა და იმავე დროს მწარმოებლის როლსაც ვასრულებთ და მყიდველის როლსაც, დღეს, ახალ პირობებში, თავისი ფულით არავინ იყიდის ზედმეტს. ხოლო საქონლის ის მასა, რომელსაც ჩვენ ვქმნით, საფასებით საკმარისია იმისათვის, რომ შეუფერხებლად ვმუშაობდეთ.

მ. ს. გორბაჩოვი: ბევრი ამბობს, დეფიციტს დავძლევთ და საბითუმო ვაჭრობაზეც მაშინ გადავალთო. არადა, ჩვენ მნიშვნელოვანწილად სწორედ საბითუმო ვაჭრობის მეშვეობით უნდა დავძლიოთ იგი. საკმარისია თვითდაფინანსებაზე, თვითნაზღაურობაზე გადავიდნენ, რომ მაშინვე აკლებულობს ტექნიკის შეძენები. მაგრამ ფაქტები სტაფროპოლის მხარის პრაქტიკიდან. როგორც კი კაზანსკის კოლმეურნეობაში კოლექტიურ იჯარაზე გადავიდნენ, სანახევროდ შემცირდა მექანიზატორთა რაოდენობა. მესამედით, ის კი არა, სანახევროდაც იკლო მოთხოვნილებამ ტექნიკაზე. თუ ვინმეს ჰგონია, რომ საჭიროა თავდაპირველად აღმოვფხვრათ დეფიციტი, და შემდეგ დავიწყოთ საბითუმო ვაჭრობა, ასე ვერასდროს ვერ გადავწყვეტთ საკითხს.

რეპლიკა: მიხეილ სერგის ძეს! განაცხადები გვიჩვენებს: სოფლის მეურნეობა კომბაინების 30 პროცენტს არ იღებს.

მ. ს. გორბაჩოვი: თავიანთ ფულს იხდიან და იმიტომ.

ქვეყანაში ნაირ-ნაირი აბრებით შეიქმნა უამრავი ორგანიზაცია, სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი, საკონსტრუქტორო ბიურო და მთელი წარმოებანი, რომლებიც არსებითად არ ასრულებენ თავიანთ ფუნქციებს, განაგრძო **ბ. ი. ფომინმა.** ისინი უკვე დღეს აღარ სჭირდება აღარავის, მაგრამ მაინც განაგრძობენ რაღაცის კეთებას. ორატორმა წინადადება წამოაყენა მოეწყოს მათი ატესტაცია.

შემდეგ ბ. ი. ფომინმა ილაპარაკა ეკონომიკის მართვის ახალ სისტემაში სამინისტროთა როლის საკითხზე და ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ახლა სამინისტროები ყველაფრისთვის აგებენ პასუხს. ისინი ისეთ პირობებში არიან ჩაყენებული, როდესაც მზად უნდა იყვნენ პასუხი გასცენ ნებისმიერ კონკრეტულ კითხვას, რომელიც ყოველი საწარმოს სამეურნეო საქმიანობას შეეხება. ამან ჩაითრია სამინისტროს აპარატი ათასგვარი ცნობების, გაუთავებელი თათბირების, კოლეგიის სხდომების მორევში. დარგების შტაბები უნდა განთავისუფლდნენ ყოველგვარი წვრილმანის გამო საწარმოთა საქმეებში ჩარევისაგან და მოიცალონ მთავარი საქმისათვის — საგეგმო-ეკონომიკური და ტექნიკური პოლიტიკის განხორციელებისათვის.

გამოთქვა რა თავისი დამოკიდებულება სახელმწიფო საწარმოს კანონპროექტისადმი, ბ. ი. ფომინმა გაიხსენა, რომ თავის დროზე დიდხანს წარმოებდა გაერთიანებათა დებულების განხილვა. მაგრამ დამტკიცების შემდეგ იმდენი განკარგულება, მითითება და ბრძანება დაერთო, რომ პრაქტიკულად ვეღარ მოქმედებს. ეს გაკვეთილი უნდა გავითვალისწინოთ ახლა, როდესაც საწარმოს კანონს მისაღებად ვემზადებით. ისე უნდა ვქნათ, რომ ვერავინ დაარღვიოს იგი.

სამეურნეო მექანიზმის გარდაქმნის მთელი რიგი პრაქტიკული საკითხების შესახებ ილაპარაკა **ვ. ა. მოსკალენკომ** — სუმის მ. ვ. ფრუნზეს სახელობის მანქანათსამშენებლო სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების გენერალური დირექტორის მოადგილემ. მან თქვა, რომ საჭიროა შეიქმნას ეკონომიკური პირობები, რომლებიც გაძლიერებდნენ თავიანთ პასუხისმგებლობას და დაინტერესებს შრომის საუკეთესო შედეგების მიღწევათ.

თვითდაფინანსება, აღნიშნა მან, ძალზე კარგი ეკონომიკური მეთოდია. თუ მას დავნერგავთ, უსათუოდ მივიღებთ დიდ უკუგებას. მაგრამ, როგორც პრაქტიკამ გვიჩვენა, ზოგიერთი სამინისტრო ისე გადავიდა ახალ პირობებზე, რომ არ შეუქმნია ეკონომიკური ნორმატივების დასაბუთებული სისტემა.

არ უნდა ვამბობდეთ, რომ ჩვენ მოვაგვარეთ თვითდაფინანსების მექანიზმი, თუ გამომუშავებული მაინც მეორადია, ხოლო პირველადია დაგეგმვა და მომარაგება. ჩვენს გაერთიანებაშიც კი, რომელიც მესამე წელია მუშაობს ამ მეთოდით, თვის ბოლოს ყოველთვის წელზე ფეს ვიდგამთ ხოლმე „გადასარჩენად“. იგი ფატბრივად რჩება შეფასების მაჩვენებლად. სწორედ ამიტომ არის, რომ, საბუთაროდ, ახლაც სამინისტრო მხოლოდ საქონლის მიხედვით აფასებს კოლექტივის მუშაობას.

მ. ს. გორბაჩოვი: სასაქონლო პროდუქციის მიხედვით გეგმა შეგისრულებიათ, ხელმეკოულებები კი ჩაშალეს. ჰოდა, დაირღვა წონასწორობა მთელი ქვეყნის მასშტაბით. მოდით, ვიფიქროთ შეფასების ახალი კრიტერიუმი გორდაქმნის, სამეურნეო ანგარიშის, თვითდაფინანსების პრინციპებზე გადასვლის გათვალისწინებით. პარტიული, საბჭოთა და სახელმწიფო ორგანოები, ყველანი, ვინც აფასებს, ასევე უნდა გარდაიქმნან. თან, რაც უფრო მალე გარდაიქმნებიან, მით უკეთესი.

(გაგრძელება 3ე-2 გვ.).

დარგის გადაუდებელი ამოცანა

თბილისში გაიმართა მსუბუქი მრეწველობის მუშაკთა დღისადმი მიძღვნილი საზეიმო სხდომა.

მოხსენება გააკეთა საქართველოს სსრ მსუბუქი მრეწველობის მინისტრმა ბ. ზ. მაყაშვილმა. აღინიშნა, რ

გარდაქმნის ძირეული საკითხი

(გაგრძელება)

შეეხო რა საწარმოს შესახებ კანონის დებულებებს, ვ. პ. მოსკალენკომ თქვა, რომ არ ეთანხმება შეხედულებებს, რომლებიც ამ დოკუმენტის თაობაზე გამოთქვა ვოლგის. საავტომობილო ქარხნის ზოგიერთმა მუშაკმა.

მ. ს. გორბაჩოვი: კარგი იქნებოდა, რომ დაგეწერათ ამის შესახებ, შეგეფასებინათ ეს დოკუმენტი როგორც ეკონომისტს. უნდა მივცეთ ადამიანებს შესაძლებლობა შეაჯერონ სხვადასხვა თვალსაზრისი და გამოარჩიონ საუკეთესო ვარიანტები. იოლი სა-თქმელია: შეწყვიტეთ დისკუსიებიო. შეეწყვიტეთ. მერედა რა? უკან დავბრუნდით. ყველანი ვდუმვართ. ყველაფერი რიგზეა, ტრიბუნებზე „ვაშას“ გრიალია, ქვეყანაში კი საქმეს საშველი არ ადგება. ამიტომ არის საჭირო დაუფარავად ითქვას ყოველივე, თუმცა მომაჩნია, რომ დისკუსიების კულტურა ასამაღლებელი გვაქვს. და არ არის საჭირო ცენტრალურ კომიტეტში წარამარა ჩივილი, როგორც წინათ. არის რედაქტორი, არის პოლიტიკური გეზი, არის პრინციპები, არის მოთხოვნები, არის კრიტერიუმები — სოციალიზმისათვის, გარდაქმნისათვის, ხალხის ინტერესებისათვის, და არა სოციალიზმის წინააღმდეგ. არა ხალხის წინააღმდეგ — სწორედ ამით უნდა ვხელმძღვანელობდეთ დისკუსიებში, ჟურნალების მუშაობაში.

შემდეგ ვ. პ. მოსკალენკო შეეხო კადრების მომზადების საკითხებს. მან აღნიშნა, რომ მეურნეობის ახალ მეთოდებზე წარამატებით გადასვლისათვის საჭიროა ყოველმაირად სრულყოფთ ხელმძღვანელი კადრების ეკონომიკური სწავლება. ადამიანებს უნდა შევუქმნათ პირობები ცოდნის შესავსებად, კვალიფიკაციის ასამაღლებლად. მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი ნამდვილად ესწრაფვიან ამას. მაგრამ, გარდა ამისა, ხომ არიან ისეთებიც, რომლებიც, მეტი რომ არა ვთქვათ რა, უნიათოდ ასრულებენ დაკისრებულ მოვალეობებს. მათ შორის, მუშები, კონსტრუქტორები, ეკონომისტები, სპეციალისტები. უნდა მოვიფიქროთ ზემოქმედების ღონისძიებანი, რომლებიც ჭკუაზე მოიყვანენ ასეთ უნიათო მუშაკებს.

მ. ს. გორბაჩოვი: შრომის კანონმდებლობაც ასეეა უნდა შეეუსაბამოთ სამეურნეო ანგარიშზე მოქმედი საწარმოს მუშაობის პირობებს.

დასასრულ ვ. პ. მოსკალენკომ წიხადადება წამოაყენა დაიწესონ სპეციალური ნორმატივი, რომელიც გახსაზღვრავდა საწარმოთა მიერ გამოშვებული სახსრების ადგილობრივ ბიუჯეტებში გადასაირიცხ თანხას.

გარდაქმნა მიმდინარეობს, მაგრამ ვერ ვიტყვით, რომ იგი ისეთი ტემპით წარმოებს, რომელიც დაგეკმაყოფილებდა, თქვა ლიხაჩოვის სახელობის საავტომობილო ქარხნის გაერთიანების გენერალური დირექტორის მოადგილემ **ა. ი. ბუეინსკიმ.** წარმოების დემოკრატიზაცია, ხელმძღვანელთა არჩევითობა — საგულისხმო ნიშნებია იმ გამაჯანსაღებელი პროცესისა, ახლა რომ მიმდინარეობს ეკონომიკაში. სამეურნეო ანგარიში და დემოკრატიზაცია — ეი საამეურნეო მექანიზმის გარდაქმნის ერთადერთი სწორი მიმართულებანი.

ორატორმა აღნიშნა თვითდაფინანსების სისტემათა დახვეწის უაღრესი სირთულე. კერძოდ, ბევრმა სამინისტრომ და საწარმომ ხუთწლიანი გეგმით სამყოფზე ნაკლები კაპიტალური დაბანდება მიიღო. წინათ ამ ნაკლს ასწორებდნენ წლიური გეგმების კორექტირების გზით, ხელახლა ანაწილებდნენ რესურსებს. ახლა ასეთი გზა მოქმედი აქვთ. ეს საკითხი მოსაგვარებელია. მაგალითად, ჩვენ მთელ კაპიტალურ მშენებლობას, მათ შორის, ახალი ქარხნებისას, საკუთარი სახსრებით ვეწევით. ბიუჯეტიდან კაპიკაც არ ვიღებთ. მაგრამ ვინაიდან ნორმატივების გაანგარიშება წარმოებდა დამტკიცებული ხუთწლიანი გეგმის საფუძველზე, ისე გამოდიოდა, რომ, თუ საწარმოს კაპიტალური მშენებლობა არ ჰქონდა, მოგების ანარიცხებიც მცირე იყო. მეორეს, პირიქით, მოგების 80-მდე პროცენტი რჩება.

მ. ს. გორბაჩოვი: ალექსანდრე ივანეს ძეო, თქვენ ალბათ, ვერ ჩასწვდით იმ აზრს, თუ როგორ უნდა განაწილდეს მოგება. მოდით, გადასახდელებს მოგების საფუძველზე კი ნუ განვსაზღვრავთ, არამედ მოგებადან ვიხადოთ რესურსებისათვის. შრომითი რესურსებისათვის, ფონდებისათვის, წყლისათვის, მიწისათვის. თუ გვგმას მეტი რესურსების ხარჯვის წყალობით ასრულებ, — მაშინ მეტიც იხადე, ნაკლებს ხარჯავ — შენვი წაგადგება, ნაკლებს გადაუხდი სახელმწიფოს. თუ მოგების გეგმა ვერ შეასრულე — სულ ერთია, გადაიხადე რესურსებისა. სხვათა შორის, რესურსების საფასური — ეს ხომ სასურსათო გადასახადის იდეაა. მოგცეს ჰექტარი, ორი ჰექტარი მოგცეს — იხადე ყოველი ჰექტარისათვის, დანარჩენი კი სულ შენია.

ახლა ჩვენ გარდამავალი პერიოდი გვაქვს, განაგრძო ა. ი. ბუეინსკიმ. შეგვიძლია ზოგი რამ გამოვასწოროთ. მაგრამ მთელი სისტემა მეცამეტი ხუთწლედისათვის მოგვარებული უნდა გვქონდეს. საამისოდ დრო თითქმის აღარ დაგვრჩა, მოხედვას ვერ მოასწრებ, და მეცამეტე ხუთწლედიც მოგადგება. ახალი სამეურნეო მექანიზმი ამუშავდება და იმუშავებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ერთნაირი იქნება ყველასათვის, მართვის სულ უმაღლესი ორგანოებით დაწყებული.

აი, ჩვენ, მთელი სამინისტროო თვითდაფინანსებაზე ვართ. მაგრამ ჩვენ გვთხოვენ: მოიტა საქონელი, მოიტა სამეურნეოანგარიშიანი ბრიგადების რაოდენობა, მოიტა რიცხვულ-პროგრამული მართვის დანერგილი ჩარხების რაოდენობა, და როცა ყველაფერი გამოვიანგარიშეთ, აღმოჩნდა, რომ 1986 წლისათვის დაგეგმილი გვქონია 1670 სხვადასხვა მაჩვენებელი. ყველა დამტკიცებული, ხელმოწერილი და დაგზავნილია.

მე ის მინდა ვთქვა, რომ სანამ ეს არ მოიშლება, საქმეს საშველი ვერ დაადგება. ხომ არის მაჩვენებელი, რომელიც ყველაფერს გადაფარავს — სახელშეკრულებო მიწოდების გეგმის შესრულება.

არის ერთი საკითხი, რომელსაც მე არ ვეთანხმები. ეს გახლავთ ინჟინერ-ტექნიკური მუშაკთა ნორმატიული დაგეგმვა. არ არის ეს საჭირო. ხომ გვაქვს ხელფასის ნორმატივი, მაშ რისი მაქნისია კიდევ ეს ნორმატივი? დაიწესეთ ეს ნორმატივები სამეცნიერო-კვლევითს ინსტიტუტებს, დაწესებულებებს, მაგრამ არა — საწარმოებს, რომლებიც ხელფასის ფონდს ნორმატივის მიხედვით ქმნიან. კანონპროექტით გათვალისწინებულია საწარმოთა უფლება — თავიანთი შეხედულებისამებრ გაყიდონ ზეგეგმითი პროდუქცია. ჩვენ ალბათ, ჯეროვნად ვერ ვაფასებთ ამ შესაძლებლობას. ეს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დაჩქარების ისეთი მძლავრი და ძლიერი ბერკეტი იქნება, რომელზეც ჩვენ ახლა ნაკლებად ვფიქრობთ.

შეეხო რა ხუთწლიანი გეგმების ფორმირებას, **ი. ა. პეს კოვმა** — როსტოვის „სოფლმანქანის“ საწარმოო გაერთიანების გენერალურმა დირექტორმა — დასაკვნა: საჭიროა დიფერენციირებული მიდგომა ნორმატივებისადმი.

გარდაქმნა ჯერ არ შეხებია საბანკო სისტემას. სწორედ აქედან მოდის ნაირ-ნაირი სანქციები, რომლებიც პირდაპირ ცარიელტარიელს ტოვებენ საწარმოს, ტექნიკურ განახლებას რომ ახორციელებს.

ფასწარმოქმნაზე მოგახსენებთ. აგრომრეწვმა დაგვისახა ამოცანა შეექმნათ ისეთი კომბაინი, როგორიც საუკეთესო მსოფლიო ნიმუშებს შეესაბამება. შემდეგ მუშაობის პროცესში გაჩნდა მეორე ამოცანა — შეექმნათ არა ერთი კომბაინი, არამედ მანქანების სერია, რომლებიც გადაწყვეტდნენ ყველა სახეობის კულტურების მოსავლის აღების საკითხებს. მაგრამ „ღონე“ კომბაინის რენტაბელობა გამოვიდა მინუს 1,5 პროცენტი, ანუ მანქანა საბაზარლო გამოდგა. გაერთიანებამ თვითღირებულების 17 მილიონი მანეთი დაკარგა და სავალალო საფინანსო მდგომარეობაში აღმოჩნდა.

რაც შეეხება საინვესტიციო პოლიტიკას, მიმაჩნია, რომ თვითდაფინანსების პირობებში ზუსტად უნდა იყოს გამიჯნული ის, რაც საკუთარი სახსრების ხარჯზე უნდა ვაკეთოთ, და ის, რაც სახელმწიფო კაპიტალური დაბანდების ხარჯზე გაკეთდება.

ჩემი აზრით, სამშენებლო ბანკი უნდა დაეხმაროს საწარმოებს კაპიტალური მშენებლობის დაფინანსების საკითხთა გადაწყვეტაში. და არამც და არამც არ ჩაყოს ცხვირი ტექნოლოგიის საკითხებში. ახლა ბოგახსენებთ მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების შესახებ. რა თქმა უნდა, როგორც პერსპექტივა, მაღალი ბიზნეს მეშვეობით საქმის გაძღოლის იდეა არ არის ურიგო. მაგრამ მიმაჩნია, რომ ახლა ჩვენ უნდა მოგვეცენ შესაძლებლობა ვიმუშაოთ პირდაპირი სახელშეკრულებო სამეურნეო ურთიერთობის საფუძველზე. ჯერჯერობით ეს ვერ მოგვიხერხებია, რაც სახმომარაგების ბრალია.

და კიდევ. რაკი თვითნაზღაურობაზე გადავდივართ, ოღონ უნდა გვიგეგმავდეს „ზემოდან“, სსრ კავშირის სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტიდან, თუ რამდენი პროცენტი ლითონი დავზოგოთ. აქ უფრო ეფექტიანი ხარჯსაწინააღმდეგო მეთოდია საჭირო.

რაც შეეხება საწარმოს შესახებ კანონს, მისი მიღებისას უნდა იხახოს ის აქტებიც, რომლებიც დღეს არსებობს. ანუ — უნდა შეეუხამოთ ისინი საწარმოს კანონს.

მ. ს. გორბაჩოვი: რა იქნება, დოკუმენტის დამტკიცებისას რომ დაგვემტვინა ერთი მუხლი: ყველაფერი, რაც კანონს ეწინააღმდეგება, ბათილად ჩაითვალოს?

მეც ასე მგონია, განაგრძო ი. ა. პესკოვმა, კანონს მიხედვით უნდა მოვთხოვოთ წარმოების ხელმძღვანელებს და კანონის მიხედვითვე უნდა ვენდობოდეთ მათ.

ადმინისტრაციულიდან ეკონომიკურ მეთოდებზე გადასვლა მოითხოვს ნამდვილ რევოლუციას ადამიანთა გონებაში, თქვა სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის აზმ-კანის ინსტიტუტის დირექტორმა, აკადემიკოსმა **ვ. ა. არბატოვმა.** და ეს რევოლუცია ჯერ არ მომხდარა. ჩვენ უნდა გადავხედოთ ზოგიერთ „სავლთო ძროხას“ და თამამად გავიმეტოთ, თუ გასამეტებელია. ერთი მათგანია ზრდის ტემპი. რაში გვჭირდება ეს მაჩვენებელი „სავლთო ძროხად“ რომ გადავაქციოთ? ჩვენ გაწარმოებთ ამერიკელებზე ორჯერ მეტ ფოლადს. ვაწარმოებთ მეტ ჩარხს, მეტ ცემენტს, მეტ ფიზსაცმელს. ჩვენში ოთხჯერ მეტია ძროხების სულადობა. მაგრამ ახლა მარტოოდენ ტემპი როდი გაჭირდება. მხოლოდ ინტენსიურ ეკონომიკაზე გადასვლის შემდეგ გვექნება ზრდის ტემპი წმინდა სანი-ნთელი. დღესდღეობით ინტენსიური ტემპი, მხოლოდ იმათ რომ სჭირდება, ვინც მაჩვენებლებსა და პრემიებს ვერ შეელეკა.

ორატორმა აღნიშნა, რომ სამეურნეო ანგარიშის თვით უაღრესად შესანიშნავი სისტემა, თვითდაფინანსება, შეიძლება დაბუქსავდეს, თუ ფინანსები ახლანდელ მდგომარეობაში დარჩება. ფულმა ფული უნდა მოიგოს.

შეეხო რა საწარმოს შესახებ კანონის პროექტს, ორატორმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ რაც უნდა კარგი იყოს ეს დოკუმენტი, იგი, რა თქმა უნდა, ვერ ამოქმედდება, თუ არ შეეცვლით გარემოს, რომელშიც იგი ამოქმედებს. საკითხი კომპლექსურად უნდა გადაწყდეს. და ამ თვალსაზრისით ძალიან კარგია, რომ ერთდროულად მზადდება კიდევ მთელი რიგი გადაწყვეტილებანი. მაგრამ ისინი კანონს არ უნდა ეწინააღმდეგებოდნენ.

ორატორმა აღნიშნა, რომ მრეწველობაში შეიმჩნევა გიგანტომანიის ტენდენცია. მეტად მსჯელი საწარმოების მართვა რთული საქმეა. ამასთან დაკავშირებით ყოველთვის მიზანშეწონილი როდია გაერთიანებათა სამძლავრეების ზრდა, არადა საჭიროა ვიარით წვრილ საწარმოებთან კოოპერაციის ზგნთ. დასავლეთში მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესი ახლა პატარა საწარმოების მეშვეობით მიმდინარეობს.

შეეხო რა ეკონომიკის მართვის სრულყოფის გზებს, გ. ა. არბატოვმა თქვა, რომ საჭიროა შემცირდეს სამინისტროების რიცხვი, მკვეთრად შეიკვეცოს მათი ფუნქციები. ორატორის აზრით, უნდა შეიცვალოს სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის როლიც. ჩვენ უეფექტო პროპორციებს ვადგენთ. მთელი სტრუქტურა მეტად ინერციულია. და ამ გზიდან გადახვევა მეტისმეტად ჭირს მართვის ცენტრალური ორგანოების პოზიციის გამო.

ორატორმა აღნიშნა, რომ ახალ პირობებში იზრდება მეტოქეობის როლი, რომელმაც საწარმოებს უნდა უბიძგოს სიახლეთა შემოღება. ნამდვილ, სწრაფ ეკონომიკურ პროგრესს ზეგადგომი ინსტიტუტები ვერ მიაღწევენ. ეს შეიძლება ჯანსაღი სოციალისტური კონკურენციის პირობებში. თავიდანვე რომელიმე საწარმოს ამა თუ იმ პროდუქციის მონოპოლია კი არ უნდა მივანიჭოთ, არამედ რამდენიმე საწარმოს მივცეთ შესაძლებლობა გამოსაცადოს თავისი ძალები და განსაზღვროს უკეთესი ნაწარმი საკონკურსო საფუძველზე.

ჩვენი დარგი, თქვა ქიმიური და ნავთობის მანქანათმშენებლობის მინისტრმა **ვ. ვ. ლუკიანენკომ,** ხუთი თვეა მუშაობს ექსპერიმენტის პირობებში. დრო დიდი არ არის, მაგრამ ამ პერიოდში რაღაც მაინც გამოიკვეთა. გეგიზიარებთ ზოგიერთ მოსაზრებას. დავიწყეთ საშუალო. რგოლის ხელმძღვანელთა ფართო სწავლებით. შევკრიბეთ ჯგუფური სემინარები, იქ გავეზიარეთ ზეგანიერი სპეციალისტები. შევიმუშავეთ მეთოდიკური მითითებანი, რომლებიც ოსტატების, საამქროთა უფროსების, ჭარხანათა დირექტორების თავისებური სამაგიდო წიგნები გახდა.

სამწუხაროდ, სუმის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების გარდა არც ერთ საწარმოს არ წამოუყენებია წინადადებანი გეგმის მომატების თაობაზე.

მ. ს. გორბაჩოვი: ალბათ, უბრალოდ არ სჯერათ?

ჩვენ გვქონდა ნაგლინის შეუფონაყრელი გეგმა, თქვა ვ. ვ. ლუკიანენკომ. იგი არ ჰყოფნიდა ზოგიერთ საწარმოს იმისათვის, რომ გეგმის შესრულება უზრუნველეყო. ამიტომაც არავინ არ მოუმატა გეგმას.

თვითდაფინანსებაზე გადასვლის წინ გვეგონა, რომ ყველაფერი ვიღოხეთ და ფრიად დიდი მოსამზადებელი მუშაობაც გავწიეთ. მაგრამ, თურმე, ყველაფერი როდი გაგვიკეთებია. თებერვალში ვიყავი სვერდლოვსკის ოლქში — იქ რვა ქარხანა გვაქვს. გაესაუბრები მუშას, ოსტატს, საამქროს უფროსსა და დირექტორს. და თუმცა ჩემთვის სასიამოვნო როდია ამის თქმა, მაგრამ პრაქტიკულად ყოველ მეორე ხელმძღვანელს არაფერი გაეგებოდა ამ პრინციპებისა. ესე იგი, წაუკითხავს, მაგრამ ინჩი-ბინჩი ვერ გაუგია.

მეურნეობრიობის ახალ პირობებში, თქვა შემდეგ ორატორმა, მინიმუმი საწარმოები უნდა გვქონდეს, რომელთა მშენებლობა საჭიროა სახელმწიფო კაპიტალდაბანდებათა ხარჯზე. მინიც თავადვე უნდა გამოვიმუშაოთ სახსრები. ჩვენ დირექტორები უკვე აღარ გვთხოვენ: ესა და ეს მოგვეცი. პასუხი ერთი გვაქვს: გამოიმუშავე. რა თქმა უნდა, ჯერ კიდევ არიან ხელმძღვანელები, რომლებიც მოდიან და გვეუბნებიან: გვერჩიეთ, როგორ დავაღწიოთ თავი ამ მდგომარეობას. ესმით, რომ არა გვაქვს საამისო სახსრები, რომ მათი ცუდი მუშაობა დაეფაროთ. ესე იგი მექანიზმი მუშაობს სტილი, წარმოებისა და მართვის ორგანიზაცია. ვიზიარებ იმათ თვალსაზრისს, ვინც თქვა, ქვეყანაში ამდენი სამინისტრო რა საჭიროაო. ამა, შეხედეთ: საკვების დასამზადებელ მანქანებს ერთი მინისტრი უშვებს, საგზაო მანქანებს — მეორე, და ასე შემდეგ. ანდა, აიღეთ წარმოების ორგანიზაცია. გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში, მაგალითად, შედარებით პატარ-პატარა 500 ჩარხსაშენებელი ფირმიდან მხოლოდ ორს აქვს საკუთარი სამსხმელო საამქრო. ჩვენში კი თითოეულს თავისი სამსხმელო საამქრო, თავისი მოდელი, თავისი ხე-ტყე, თავისი მექანიკური დამუშავება აქვს — ყველაფერი თავისი.

უნდა გავზარდოთ მეცნიერები, ინსტიტუტების, საპროექტო და საკონსტრუქტორო ორგანიზაციების როლი მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებაში. ჩვენში რაღაც შემწყნარებლური დამოკიდებულებაა ამ ორგანიზაციებისადმი. და ხელს ვერ ახლებენ იმის შიშით, ვაითუ რეტროგრადებად მოგვნათლონო.

ახლახან ჩვენი გაერთიანების შემადგენლობაში, თქვა შემდეგ ვ. პ. კაბაიძემ, შემოვიდა საინსტრუმენტო ქარხანა. ძალიან კარგი ანალი ქარხანაა, დირექტორი კი წუწუნებს — წარმოებაში ადამიანები არ მყოფნის, ისინი კი, ვინც ფუჭ მიმოწერაზე ძალებს ხარჯავს, თურმე, საკმარისად ჰყავს, და სკამიდან ვერ ააგდებ, და ფორმალურად საბაბიც აქვთ. ყოველი კონტროლიორი მოგა და შეაჩერებს წარმოებას: საჭირო ქაღალდები არ არისო.

ახლა საერთაშორისო გაერთიანებებს შევეხები. კარგი საქმეა. მაგრამ არის საკითხი, რომელიც ხელს გვიშლის და ხელს შეუშლის სხვებსაც, ვინც უნდა შექმნას ერთობლივი საწარმოები. ეს არის ფასწარმოქმნის საკითხი.

ვილაპარაკეს სამეურნეო ანგარიშზეც. თუკი მაგალითად, „რენოსაგან“ რამის ყიდვას ვაპირებთ, ნახაზებს უფასოდ არავინ არ მოგცემს, არ მოგცემენ ტექნოლოგიასაც. ჩვენი ნახაზებით კი ქვეყნის 15 საწარმო მუშაობს. პროდუქციას უშვებს. ამაში არაფერს გვაძლევენ. სხვა სამინისტროთა ქარხნები, რომლებიც ჩვენს ნახაზებს იყენებენ, მოვალენი არიან ჩვენს კონსტრუქტორებს ხუთი პროცენტი მაინც გადაუხადონ. ესეც თვითდაფინანსების ელემენტია. მათემატიკური უზრუნველყოფა — ეს მეცნიერებატევადი საქონელი — განსაკუთრებით დიდად უნდა დავაფასოთ.

მთავარი მოსკოვოლქმშენის №18 ტრესტის მმართველმა **ნ. ი. ტრავკინმა** თქვა, რომ სვსს-ის ეთანხმება ვ. პ. კაბაიძეს, გარდაქმნის მთავარი შემაფერხებელი ის არის, რომ ხელმძღვანელთა აზროვნება ერთგულობს მუშაობის ძველ ფორმებს. მაგრამ არსებობს მეორე ძალაც, რომელიც საშუალებას არ აძლევს გარდაქმნას მთელი სიმძლავრით განვითარდეს, — ეს არის ზოგიერთი. მუშის ინერტულობა. ჩამოყალიბდა სხვისი მოიმედეობის ფსიქოლოგია. ზოგიერთებს რომლებსაც ჯერ კაპიკის საღირალიც კი არაფერი გაუკეთებიათ, მიაჩნიათ, რომ სახელმწიფოს მათი დიდი ვალი აწევს. ასეთი ფსიქოლოგიაა თავს იჩენს. და გამოდის, რომ სახელმწიფოს სიძნელეები — ეს თითქოს სიძნელეები იყოს სადღაც ცენტრალურ კომიტეტში, პოლიტბიუროსა და მთავრობაში. ქვემოქვეყნებს ეს თითქოს არ ეხებოდეს. დაუჩემებიათ, ჩვენ ჩვენი მოგვეციოთ.

დ აი ახლოლდ დღეს იწყება გარდატეხა. მაგრამ ახლოლდ იდეოლოგიის გავლენით ეს გარდატეხა არ მოხდება. ეაბასადამე, გვჭირდება რაღაც ძლიერძოქმედი ადტერიალური ფაქტორი. ასეთი ფაქტორია კოლექტიური იჯარა და სრულ საძეურნეო ანგარიშზე ყველა საწარმოს გადაყვანა. მაგრამ თუ კოლექტიურ იჯარასაც, სამეურნეო ანგარიშსაც ლოკალურად ან დარგობრივი პრიხეკიპით დავხერგავთ, ეს სრულ ეფექტს ვერ მოგვცემს. ეს საქმე უნდა გახვავითაროთ მთელ ტერიტორიაზე. ვთქვათ, რაიონის მასშტაბით. თუ რაიონის ყველა საწარმო თვითდაფინანსებაზე გადავა, მაშასადამე, ყველა საწარმოს მსგავსი პირობები ექნება.

მინდა რამდენიმე სიტყვა თქვა წარმოების დემოკრატიზაციაზე. დემოკრატიის ტალღამ ძირამდე მიაღწია, მაგრამ ადგილებზე ჩვენ, ხელმძღვანელებს, ჯერ არ გვიგრძნია ეს. ზოგიერთს მიაჩნია, რომ ლაპარაკი ლაპარაკად დარჩა. ხურას უკაცრავად. მუშათა კლასს ეს ღრმად მიუყვდა. და ეს უნდა გაითვალისწინონ ხელმძღვანელებმა.

ჩვენს ტრესტს არა აქვს ძოლია. ჩვენ ნებისმიერი გეგმაში, არის ობიექტების ამოქმედება, მოგება და მწარმოებლობის ზრდის ტემპისა და ხელფასის თანაფარდობა. გასული წლის ივლისიდან, როცა ამ მაჩვენებლებზე გადავედით, არ ყოფილა არც ერთი დღე, რომ არ შეგვესრულებინოს სამეურნეო ანგარიშებრივი მაჩვენებლები. მაგრამ არ ყოფილა, ალბათ, არც ერთი თვე, რომ არ გაველანძღეთ მე და მთელი ტრესტი იმისათვის, რომ მე ვიძლევი მთლიან მოცულობას.

მ. ს. გორბაჩოვი: გამოდის, რომ ანგარიშგება როგორიც იყო, ისეთი დარჩა, და იმის განსაზღვრა, ვის მიენაჭოს პირველი ადგილი და ვის არა, ძველებურად ხდება? არ არის საჭირო იყო დიდი ეკონომისტი, რომ გიოგო მშენებელთა მიზანი — ამოქმედება. სახსრების ხარჯვა კი მიზანი არ არის.

აქ, სხვათა შორის, თქვა შემდეგ ნ. ი. ტრავკინმა, ვლინდება გარდაქმნაში პარტიული ორგანოების როლი. ვფიქრობ, როგორც კი გადავა ცენტრალური კომიტეტისა და მთავრობის დადგენილება, რამე ინსტრუქციას კი არ უნდა დაველოდოთ, არამედ უნდა ვიმოქმედოთ. მოვიდა შენთან ფინინსექტორი: ასე და ასე რატომ არ აკეთებთ? ასეთი ინსტრუქცია ჯერ არ არისო... რაიკომმა ან საქალაქო კომიტეტმა უნდა მიიწვიონ ეს ამხანაგი და აუხსნან: ინსტრუქციის თუ ელოდები — ელოდე, მაგრამ პარტბილეთი დატოვე. მაშინ აღარ გვეკითხება ასეთი დიდი შუალედი ცენტრალურა კომიტეტის გადაწყვეტილებასა და ამ გადაწყვეტილების რეალიზაციას შორის. ადგილობრივი პარტიული ორგანოები რომ გააქტიურებულიყვნენ, გარდაქმნა დღეს რამდენიმე საფეხურით აიწევდა.

ეკონომიკური მექანიზმ ი ს გარდაქმნაში პარტიული მუშაკების ადგილსა და როლს მიუძღვნა თავისი გამოსვლა **ა. ნ. გერასიმოვმა,** სკკპ ლენინგრადის საქალაქო კომიტეტის პირველმა მდივანმა. მან აღნიშნა, რომ ლენინგრადელებმა ბოლო წლებში სახალხოსამეურნეო კომპლექსის ეფექტიანობის ამაღლების გარკვეული გამოცდილება შეიძინეს, მუშობას იწყებს ხარჯსაწინააღმდეგო მექანიზმი.

მაგრამ იმ საწარმოთა ჯგუფს, რომლებიც ეკონომიკური ექსპერიმენტების პირობებში მუშაობენ, მკვეთრად არა აქვთ გამიჯნული რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მახასიათებლები, ზოგიერთ მაჩვენებელს უარყოფითი ტენდენციაც კი აქვს. ეს იმის შედეგია, რომ ადგილებზე პრაქტიკული მოქმედება სამინისტროებსა და უწყებებს არ განუმტკიცებიათ შესაბამისი ნორმატივებით, სამართლებრივი, იურიდიული დოკუმენტებით. მეურნეობრიობის ახალ პირობებში მუშაობას კოლექტივები იწყებენ ისე, რომ არ არიან თანაბრად მომზადებული ეკონომიკურად და სოციალურად. უფრო ძნელ მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ პატარა და საშუალო საწარმოები.

ამ პირობებში საჭიროა, რომ დღეს პარტიული ორგანიზაცია, როგორც ყოველი კოლექტივის ან დარგის ბირთვი, სათანადო დონეზე იყოს, აკმაყოფილებდეს გარდაქმნის მოთხოვნებს.

ქალაქის ყველა პარტორგანიზაციას არ აღმოაჩნდა ხელმძღვანელობის პოლიტიკურ მეთოდებზე გადასვლის უნარი. ამისათვის, რომ წარმატებით წავიწიოთ წინ, უნდა უზრუნველვყოთ პარტიული მუშაობის გარდაქმნის უპირატესი ხასიათი. ეს კი არცთუ იოლი საქმეა, ახალ პირობებში იდეოლოგიური, პოლიტიკური მუშაობის გამოცდილების ცალკეული კუნძულები სამეურნეო გარდაქმნის პარტიული უზრუნველყოფის ერთიან კომპლექსურ სისტემად ვერ ჩამოყალიბდა. ორატორის მიაჩნია, რომ მისხალ-მისხალ უნდა შეეკრიბოთ ის დადებითი, რაც უკვე გაკეთდა ქვეყანაში, შეეაიარალთ კადრები მუშობის ახალი ფორმებითა და მეთოდებით. აქ განსაკუთრებით დიდია პარტიული მუშაკის, გარდაქმნის კომისრის როლი.

მ. ს. გორბაჩოვი: ნუ დაიგიწყეთ, რომ პოლიტკომისრები ყოველთვის ექსტრემალურ პირობებში მოქმედებდნენ: სამოქალაქო ომში, დიდ სამამულო ომში. ჩვენ კი გვჭირდება კომისრები დემოკრატიის პირობებში გარდაქმნისათვის, უფრო სწორად, პარტიული წინამძღოლები, რომლებსაც შესწევთ უნარი სათავეში ჩაუდგნენ საქმეს.

ამისათვის, რომ პარტიულ სამუშაოზე დავაწინაუროთ ადამიანები, რომლებიც სჭირდება გარდაქმნას, თქვა დასასრულ ა. მ. გერასიმოვმა, უნდა გვქონდეს საამედო საკადრო რეზერვი, განვავითაროთ საკადროობა მათთან მუშაობაში.

დარგში, სამწუხაროდ, ჯერ კიდევ არის ბევრი საწარმო, სადაც გარდაქმნის საკითხები სუსტად წყდება, თქვა სსრ კავშირის ძვირფასეულეულების მინისტრმა **ს. ვ. კოლესაკოვმა.** განსაკუთრებით ეხება ეს უკრაინის ქარხნებს. საერთოდ, არის ძალელი რიგი კოლექტივები, სადაც ბევრი რამ უნდა გაკეთდეს. ჩვენი მუშაკები ყოველთვის ვერ არიან ძლიერი ეკონომიკის საკითხებში. ახლა ჩვენ ყველანი ვსწავლობთ. ვსწყობთ სემინარებს, საქმიან თამაშებს და ვეწევიან მუდმივ სწავლებას. ახლა უნდა ვასწავლოთ და ვასწავლოთ, ვისწავლოთ და ვისწავლოთ.

ჯერ კიდევ ბევრი საწარმო ვერ მუშაობს სტაბილურად. მაგრამ საქმისადმი დამოკიდებულება იცვლება. აი ასეთი მაგალითი. ნოვოსოლოტის ელექტრომეტალურგიულ კომბინატში ერთ-ერთ ელექტროღუმელზე მოხდა ავარია, ბევრი ლითონი დაიკარგა. მაგრამ დანაკლისი აინაზღაურეს სხვა ღუმელებზე, და გეგმა შეასრულეს. წინათ გამოიყვანდნენ საშუალოს, პრემიას ყველას ერთნაირად აწილადნენ. ახლა სხვაგვარად ხდება. იმ ბრიგადებმა, რომლებიც კარგად მუშაობდნენ, გადიდებული პრემიები მიიღეს, იმათ კი ვისაც ავარია დაბრალდა, უთხრეს: „დაბრუნებთ ფოლადს — მიიღებთ ამ ფულს“. არც ერთს კრინტი არ დაუძრავს.

მაგრამ ჩვენს ამოცანებს ეწინააღმდეგება დადგენილებანი სანქციების შესახებ, აღნიშნა მინისტრმა. ყოველი ღონისძიება თავისთავად თითქოს სწორია, მაგრამ როცა მათ ერთად უყურებ, რაღაც ისე არ გამოდის: საწარმოს მატერიალური წახალისების ფონდში აქვს 14 მილიონი მანეთი, 40 მილიონი მანეთით კი დაჯარიმდა. დაჯარიმება საჭიროა, დასჯა საჭიროა. მაგრამ თუ კოლექტივი დაობრუნებს ვალს, მას უნდა მისცე შესაძლებლობა აინაზღაუროს დაკარგული.

მ. ს. გორბაჩოვი: მაგრამ ის, რაც დაიკლო კოლექტივმა დღეს ხელშეკრულების მიხედვით, მთელ ჯაჭვს დაეტყო...

გამოთქვა რა თვალსაზრისი სახელმწიფო საწარმოს შესახებ კანონის პროექტზე, მინისტრმა აღნიშნა, რომ ბევრ დარგში კარგ, თანამედროვე საწარმოებთან ერთად ჯერ კიდევ ბევრი ჩამორჩენილი საწარმოა, რომლებიც განსაღებას საჭიროებს. საჭიროა ძირითადი ფონდების გადაფასება, რათა გამოვასწოროთ მათი შედგმარეობა და ჩავაყენოთ თანაბარ პირობებში.

ილაპარაკა რა დარგის სპეციფიკაზე, სადაც ნაგებობათა ღირებულება მეტისმეტად დიდია, ორატორმა გამოთქვა აზრი, რომ მეტალურგიაში მიზანშეწონილია, მაგალითად, დიდი ობიექტების 60 პროცენტი დაფინანსდეს ცენტრალიზებულად, 30-40 პროცენტი კი საწარმოთა სახსრების ხარჯზე.

მ. ს. გორბაჩოვი: რატომ უნდა იყოს ჩვენთან ყველაფერი ცენტრალიზებული, რატომ არ უნდა დარგს ამისათვის დიდი კრედიტის აღება? აიღე, მაგრამ უფრო სწრაფადაც გაინძერი.

ყველა იმ ღონისძიებამ, რომლებიც ახლა ხორციელდება, ლიტვის „სიგმის“ გაერთიანების გენერალური დირექტორის **ა. ბ. ჩუპალნიკის** აზრით, უნდა მოგვცეს შედეგი, რადგან არის ადამიანების წახალისების შესაძლებლობა. ბევრი ღონისძიება ითვალისწინებს ახალი წესით შრომის ანაზღაურებას. მათ თუ განვახორციელებთ, ეს დიდი გამარჯვება იქნება.

მაგრამ ზოგიერთს ასე ესმის; რადგან უნდა გარდავიქმნა, მეტი სახსრებიც მომეცი. ასე მიდგომა, რა თქმა უნდა, კარგს არაფერს მოგვიტანს.

რის გამო გვიპირს კიდევ ახლა? თქვა შემდეგ ორატორმა. კატეგორიულად უნდა აღიკვეთოთ ზეგრილმანი მეურნეობა, სამინისტროების მისწრაფება მუშაობდნენ წვრილმან ოპერატიულ საკითხებზე. ეს, რა თქმა უნდა, გაკეთებთ უფრო ადვილია, ვიდრე დიდი ამოცანების გადაწყვეტა. სამინისტროების ბევრმა მუშაკმა ამაზე „ხელი მოითბოს“. იგონებენ მაჩვენებლებს და ამით ფონს გადიან. მაგალითად, ქარხანა თავის საშინაო გარდაქმნისათვის ასხამს დეტალს, დაიწყო წნეხვით ჩამოსხმა, ამზადებს ფურად ს

გარდაქმნის ძირეული საკითხი

(დასასრული)

რა თქმა უნდა, გვაქვს შეფუთვის, პროდუქციის გარეგნული სახის პრობლემა. არ გვაქვს საფასოებელი ავტომატები. მანიპულატორებს საკუთარი ძალებით ვამზადებთ. კარგი იქნებოდა, სამინისტრო მეტად რომ გვეხმარებოდეს.

მ. ს. გორბაჩოვი: შეიძლება კონსტრუქტორებთან მოლაპარაკება, მიზნობრივი კომპლექსური ჯგუფის შექმნა, ხელშეკრულების დადება.

ვიმედოვნებთ, რომ ახალი კანონი ასეთ შესაძლებლობას ითვალისწინებს, თქვა შემდეგ ს. ი. ტრუპკომ. სარგებლობა ექნება სამინისტროსაც და ეკონომიკასაც.

სამეურნეო ანგარიშის პირობებში დაგეგმვის პრობლემებს მიუძღვნა თავისი გამოსვლა სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკის ინსტიტუტის დირექტორმა, სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტმა **ლ. ი. აბალკინმა.** სახელმწიფო გეგმა, აღნიშნა მან, — ეს სისტემაა. ეს არის ამოცანები, რომლებსაც უსახავენ სახალხო მეურნეობას ხუთი წლით. ეს უდიდესი პროპორციაა დაგროვებასა და მოხმარებას შორის, რომელიც ამ პროპორციათა ჯამი ვერ იქნება ცალკეულ საწარმოებში, სამინისტროებსა და რეგიონებში. ეს გათვალისწინებული პროპორციაა ისევე, როგორც ბევრი სხვა.

შემდეგ დგება ამოცანა — როგორ ვაზიაროთ საწარმო ამ გეგმის მიზნებსა და მოთხოვნებს ისე, რომ იგი ამ მიზნებს ემსახურებოდეს. აი ეს დაგეგმვის მეორე ნაწილია. პირველია სახელმწიფო გეგმა, რომელსაც ამტკიცებს უმაღლესი საბჭო. მეორე კი არის სახელმწიფო ხუთწლიანი გეგმის უზრუნველყოფის სისტემა. შემიძლია უზრუნველვყო იგი ძველი მეთოდებით, შევეცადო გავითვალისწინო ყველაფერი, გავაცნო თითოეულ საწარმოს. მივიღებინო საწარმოებს, რათა იბრძოლონ ამ გეგმისათვის. ეკონომიკური მეთოდების დახმარებით, გამოიყენონ ფასები, ნორმატივები, ტარიფები, გადასახადები, გადასახდელები და სახელმწიფო შეკვეთა. ეს დაგეგმვის მეორე ნაწილია.

სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტი გეგმავს წარმოებას და ერთვნული შემოსავლის გამოყენებას. აქედან იღებენ სახსრებს ანაზღაურებისათვის, საზოგადოებრივი ფონდებისათვის, კაპიტალდაბანდებებისათვის და ა. შ. საწარმომ უნდა დააწესოს ხელფასის ფონდი ერთი მანეთის წმინდა პროდუქციაზე გაანგარიშებით. თუ კოლექტივმა ვერ გამოიმუშავა, ვერ შეაგროვა წმინდა პროდუქცია, შეუმცირდება ხელფასის ფონდი. მაშასადამე, მან უნდა შეამციროს რაოდენობა, ან საშუალო გამომუშავება. და არ დაიბიოს უკან. აი ეს არის გარდაქმნის ერთ-ერთი ყველაზე პრინციპული საკითხი, რომელიც ადამიანებმა უნდა იწამონ, თუ ცუდად ვიმუშავებთ, ხელფასს შეგვიმცირებენ. ჯერჯერობით არაავის არ სჯერა, რომ შეგვიმცირებენ ხელფასს, თუ ცუდად ვიმუშავებთ, შარმანდელზე ნაკლებს არ მოგვცემენო.

თქვენ შეგიძლიათ არ დაუგეგმოთ საწარმოებს პროდუქციის მოცულობა. მაგრამ ისინი თავად გამოკიდებიან ამ მოცულობას, თუ ექნებათ ხელფასის ფონდის ფორმირების მკაცრი ნორმატივი. თუ მოცულობის დაგეგმვა დარჩა, ამ მოცულობის უსაშველო ზრდის ხარჯვითი მეთოდები ასევე დარჩება.

სახელმწიფო შეკვეთა, თქვა ლ. ი. აბალკინმა, მიმაჩნია პრიორიტეტული საზოგადოებრივი მნიშვნელობის მოთხოვნილებათა უცილობელი დაკმაყოფილების სისტემად. უნდა განისაზღვროს სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის, სამინისტროების ან რეგიონების უფლებები — გაანაწილონ ეს შეკვეთები. სახელმწიფო შეკვეთის მიზედვით მუშაობა უფრო მომგებიანი უნდა იყოს. საწარმოები უნდა იბრძოდნენ სახელმწიფო შეკვეთის მიღების უფლებისთვის, რადგან მას აქვს, ვთქვათ, მოგების ნაკლები ანარიცხები ბიუჯეტში. სახელმწიფო შეკვეთას შეიძლება ჰქონდეს დეფიციტური რესურსებით პრიორიტეტული მომარაგება.

თათბირის შედეგების შეჯამებისას **მ. ს. გორბაჩოვმა** თქვა:

ჩემი აზრით, ყველა აქ განხილული საკითხი აისახება პოლიტბიუროს მოხსენებაში პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზე. მინდა ვთქვა, რომ ეს შეხვედრა იმ ძირითადი დოკუმენტების მომზადებისათვის პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროსა და მთავრობის მუშაობის შედეგების ერთგვარი პირველი შემოწმებაა, რომლებმაც უნდა შექმნან ქვეყნის ეკონომიკის მართვის მთლიანი მექანიზმის ფორმირების ბაზა. ამ თვალსაზრისით გამოვთქვამ არა მარტო საკუთარ აზრს, არამედ ხელმძღვანელობაში შემავალი ყველა ამხანაგის აზრსაც: ჩვენ კმაყოფილი ვართ შეხვედრით. უწინარეს ყოვლისა იმიტომ, რომ ეს იყო გულახდილი, ალალ-მართალი საუბარი. იქნებ ერთგვარად პოლემიკური, რომლის დროსაც გამოითქვა სხვადასხვა მიდგომა, სხვადასხვა თვალსაზრისი ამა თუ იმ საკითხის შეფასებისას. უმთავრესად ეს საუბარი ემთხვევა იმ წარმოდგენას, რომელსაც ჩვენ ვიქმნით, ვაყალიბებთ მომავალი სამეურნეო მექანიზმისა და ეკონომიკის მართვის მომავალი სისტემის შესახებ.

ვფიქრობ, მთავარ საკითხში თვალსაზრისები ერთმანეთს ემთხვევა. არის დამთხვევა ფუძემდებელ მომენტებში. უწინარეს ყოვლისა, იმაში, რომ გარდაუქმნელად წინ ვერ წავიწევთ. ეს საკითხი წინა პლანზე დავაყენეთ: როგორ უყურებენ ამხანაგები გარდაქმნას, როგორ მიმდინარეობს იგი, როგორ აფასებენ მის მიმდინარეობას და როგორ უზრუნველყოფთ გარდაქმნის მეთხებით ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური დაჩქარება.

ვფიქრობ, აზრთა გაზიარების შედეგად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ გარდაქმნა, მარტოოდენ თეორიულად და პოლიტიკურად მიგნებული პასუხი როდია დროის გამოწვევაზე, იმაზე, რაც ჩვენს საზოგადოებაში მომწიფდა. ეს იმ მდგომარეობის ერთადერთი რეალური ალტერნატივაა, რომელიც აღმოჩნდა ჩვენი საზოგადოება და განსაკუთრებით მისი სოციალურ-ეკონომიკური სფერო. შეხვედრის მონაწილეებისაგან სხვა წინადადება არ გამიგია — ყველა გარდაქმნის მომხრეა. თქვენს ზურგს უკან, დიდი საწარმოების ხელმძღვანელთა უკან უზარმაზარი კოლექტივები დგას, და თქვენ ამ შემთხვევაში გამოთქვამთ მშრომელთა გარკვეულ აზრს. მეორე მხრივ, თქვენ შედიხართ პარტიულ, საბჭოთა და სხვა ორგანოებში, რომლებიც ჩამოყალიბებულია დემოკრატიულად, ცნობილი პრინციპების საფუძველზე. თქვენ გამოხატავთ გარკვეულწილად იმ მოსაზრებებს და იმ შეფასებებს, რომლებიც გამოითქმება ადგილობრივ პარტიულ და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში. არა მგონია, რომ აქ გამოთქმულიყო მხოლოდ პერსონალური თვალსაზრისი. ეს, როგორც ჩანს, თვალსაზრისია, რომელიც გამოხატავს შექმნილ განწყობილებას, შეფასებებს, მიდგომას მთელ ჩვენს საზოგადოებაში. ეს ძალზე მნიშვნელოვანია ჩვენთვის.

აქ გვესწრებიან მეცნიერების წარმომადგენლებიც. მათ უკან დგას ფართო საზოგადოებრიობა, რომელიც ახლა ძალზე ბევრს ბჭობს, ეწევა დისკუსიებს კონფერენციების, შეხვედრების, საუბრების ფარგლებში, პრესის მეშვეობით, ჩვეულებრივ ყოველდღიურ საუბრებში. მე ვფიქრობ, ამხანაგები აქ მოვიდნენ მოსაზრებებით, რომლებიც გარკვეულწილად გამოხატავს ჩვენი სამეცნიერო საზოგადოებრიობის განწყობილებას.

თათბირის ესწრებიან დარგების ხელმძღვანელები, ეკონომიკურ უწყებათა ხელმძღვანელები. ჩვენ მოვიწვიეთ პარტიულ მუშაკთა ჯგუფიც, რომელსაც, ბუნებრივია, საკუთარ თავსაც მივაკუთვნებთ. თათბირის ასეთმა შემადგენლობამ შესაძლებლობა მოგვცა მიგვეღო. უფრო შეწონასწორებული თვალსაზრისი გარდაქმნაზე. ყველანი გარდაქმნის მომხრენი არიან: ქვემოთაც და საზოგადოების მართვის ხელმძღვანელობის სხვა დონეებზეც. ეს, ჯერ ერთი.

მეორე, მე ვხედავ, რომ ყველანი დიდი პასუხისმგებლობით მოეკიდნენ განსახილველ საკითხებს. და ეს საგანგებოდ მინდა აღვნიშნო.

რა თქმა უნდა, აქ ყოველგვარი გაზვიადება ზედმეტია. ცენტრალური კომიტეტის პლენუმის წინ უნდა გვქონდეს გარდაქმნის დაწყებითი ეტაპის საქმის მდგომარეობის ზუსტი შეფასება. ყველანი ვხედავთ, რომ ეს პროცესი ძნელად, რთულად, წინააღმდეგობრივად მიმდინარეობს, მაგრამ იგი მიმდინარეობს. საჭიროა ახალი იმპულსები, რათა ეს პროცესი დაჩქარდეს, გაძლიერდეს. გაძლიერდეს არა სჯა-ბაასის თვალსაზრისით, არამედ, უწინარესად, ჩვენი საზოგადოების ცხოვრების ყველა სფეროში სხვადასხვა საკითხის გადაწყვეტის თვალსაზრისით.

ეს პირველი განზოგადებაა, რომელსაც, ვფიქრობ, ჩვენთვის ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს. არავინ არ აყენებს ეჭვქვეშ გარდაქმნას. პირიქით, ყველაფერი, რაც აქ ითქვა, — ეს არის ცდა, რაღაც ვიღონოთო, რათა გარდაქმნას მივანიჭოთ მეტი ტემპი, მეტი დინამიზმი, მეტი შედეგიანობა, რათა იგი მოიცავდეს ჩვენი საზოგადოების ყველა სფეროსა და ყველა ფენას.

შემთხვევითი როდი იყო, რომ თათბირზე მეორე საკითხად განვიხილეთ თქვენი დამოკიდებულება საწარმოს კანონისადმი. მე ვფიქრობ, ყოველივე, რაც აქ ითქვა, შეგვიძლია ასე შევაჯამოთ. იმის იმედად ყოფნა, რომ ერთი ხელის დაკვრით, ერთბაშად, ერთი ხელის მოსმით მივიღებთ იდეალურ კანონს სახელმწიფო საწარმოს შესახებ, — ტყუილი ამბავია. მაშინ უნდა დავადგინოთ, რა არის იდეალური კანონი სადღეისოდ და იქნება თუ არა იგი იდეალური ხვალ. მე ვფიქრობ, ჩვენ რეალისტურად მივუდექით ამ საქმეს და ყველამ ვთქვით, რომ კანონი დიდი მოღწევაა მართვის სისტემის გარდაქმნის მოცემულ ეტაპზე. კარგია, რომ სწორედ ძირითადი რგოლით დავიწყეთ. როგორც გავიგეთ, კანონი უნდა მივიღოთ, უნდა შევეცადეთ ამ კანონის მიხედვით მუშაობას, გამოვავლინოთ მისი ავ-კარგი და საჭიროებისამებრ სრულვყოთ. მაგრამ იგი უკვე დღეს შეიცავს კარგ ბაზას საამისოდ, რომ გავაჩაღოთ მუშაობა მეურნეობრიობის ახალი მექანიზმის დასანერგავად.

პრაქტიკული ხასიათის ყველა საკითხი, რომლებიც აქ აღიძრა, მხედველობაშია მისაღები. მაგრამ ამის შესახებ ცოტა მოგვიანებით ვიტყვი. პრინციპული თვალსაზრისით მე ასე მესმის: ჩვენ ამ კანონით გავდივართ სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზეც და სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს სესიაზეც.

და მესამე საკითხი ასეთი იყო: როგორ წარმოგიდგენთან ჩვენი ეკონომიკის მართვის ზედა ეშელონები, ცენტრი რადიკალური რეფორმის ეტაპზე?

სჯა-ბაასი, რომელიც აქ გაიმართა, ჩვენთვის მნიშვნელოვანია თავისი პრინციპული მხარით. როგორ უყურებენ ამხანაგები ცენტრს ახალ პირობებში? მთავარი მოთხოვნა ის არის, რომ მისი საქმიანობა, ყოველივე, რაც ეკონომიკის მართვის ცენტრში უნდა გადაწყდეს, არ ეწინააღმდეგებოდეს საწარმოს კანონს.

ეს აზრი ტრაილებდა აქ და, სხვათა შორის, ასეთი მოთხოვნა ავიღეთ შეიარაღებაზე ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროსა და მთავრობაში. ნიკოლაზ ივანეს ძე რიჟკოვმა სულ ახლახან მითხრა, ყოველდღიურად მიხდება მთელი რიგი დოკუმენტების დაბრუნება იმის გამო, რომ ისინი საწარმოს კანონპროექტს ეწინააღმდეგებიანო. მე ვფიქრობ, ასეთი მიდგომა უნდა შეეინარჩუნოთ ბოლომდე. ხომ გვაქვს შემუშავებული დოკუმენტები სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის, ბანკების, ფინანსთა სამინისტროს, ფასების კომიტეტის, შრომის საკითხთა კომიტეტისა და სხვა უწყებების შესახებ. სულ — 12 დოკუმენტი.

ამ პროექტებს ეკონომიკის მართვის ცენტრალური ორგანოების შესახებ ჩვენ ჯერ არ ვიღებთ. გაიხსნება სესია, იქნება ქამთი, ალბათ, ბევრი რამ ითქმება. და სესია მიიღებს კანონს. მაშინ ერთხელ კიდევ შეგვიძლება დავუბრუნდეთ პროექტებს და უკვე ყოველივე ამის საფუძელზე დავხვეწოთ ისინი, მივანიჭოთ დასრულებული სახე. მაგრამ ერთი რამ ცხადია: საწარმოს კანონი ვერ იმოქმედებს, თუ ჩვენ არ გადავწყვეტთ ცენტრიდან ეკონომიკის მართვის საკითხებს. ამ მხრივ სწორი გზას ვადგავართ: ერთდროულად განვიხილავთ და ვცდილთ მართვის არა მარტო ძირითადი რგოლის დონეზე, არამედ იგრეთვე ცენტრის დონეზეც. უნდა ითქვას, ჩვენ გვაქვს მოსაზრებები რესპუბლიკური და ადგილობრივი ორგანოების სტრუქტურის შესახებ. აქ კიდევ ბევრი რამ არის გასარკვევი და, უწინარესად, ცენტრისა და ადგილობრივი ინიციატივის თანაფარდობის საკითხი.

პრინციპულად ცხადია, რომ ჩვენი ეკონომიკის განვითარების, მისი დონის, მასშტაბის განვითარების, მშრომელთა პროფესიული, კულტურული დონის შეცვლის შედეგად ჩვენ ახალ ეტაპზე ვიმყოფებით. და, ბუნებრივია, დღეს შეგვიძლია უფრო სრულად გამოვავლინოთ არსებული პოტენციალი. ყოველივე, რაც წინა პერიოდებში დაგვიგროვებია, უნდა უკეთ გამოვიყენოთ, გასაქანი მივცეთ ინიციატივას, ფართოდ გავიხსნათ გზა მელი დიდი მნიშვნელობა აქვს. არავინ არ აყენებს ეჭვქვეშ გარდაქმნას. პირიქით, ყველაფერი, რაც აქ ითქვა, — ეს არის ცდა, რაღაც ვიღონოთო, რათა გარდაქმნას მივანიჭოთ მეტი ტემპი, მეტი დინამიზმი, მეტი შედეგიანობა, რათა იგი მოიცავდეს ჩვენი საზოგადოების ყველა სფეროსა და ყველა ფენას.

შემთხვევითი როდი იყო, რომ თათბირზე მეორე საკითხად განვიხილეთ თქვენი დამოკიდებულება საწარმოს კანონისადმი. მე ვფიქრობ, ყოველივე, რაც აქ ითქვა, შეგვიძლია ასე შევაჯამოთ. იმის იმედად ყოფნა, რომ ერთი ხელის დაკვრით, ერთბაშად, ერთი ხელის მოსმით მივიღებთ იდეალურ კანონს სახელმწიფო საწარმოს შესახებ, — ტყუილი ამბავია. მაშინ უნდა დავადგინოთ, რა არის იდეალური კანონი სადღეისოდ და იქნება თუ არა იგი იდეალური ხვალ. მე ვფიქრობ, ჩვენ რეალისტურად მივუდექით ამ საქმეს და ყველამ ვთქვით, რომ კანონი დიდი მოღწევაა მართვის სისტემის გარდაქმნის მოცემულ ეტაპზე. კარგია, რომ სწორედ ძირითადი რგოლით დავიწყეთ. როგორც გავიგეთ, კანონი უნდა მივიღოთ, უნდა შევეცადეთ ამ კანონის მიხედვით მუშაობას, გამოვავლინოთ მისი ავ-კარგი და საჭიროებისამებრ სრულვყოთ. მაგრამ იგი უკვე დღეს შეიცავს კარგ ბაზას საამისოდ, რომ გავაჩაღოთ მუშაობა მეურნეობრიობის ახალი მექანიზმის დასანერგავად.

პრაქტიკული ხასიათის ყველა საკითხი, რომლებიც აქ აღიძრა, მხედველობაშია მისაღები. მაგრამ ამის შესახებ ცოტა მოგვიანებით ვიტყვი. პრინციპული თვალსაზრისით მე ასე მესმის: ჩვენ ამ კანონით გავდივართ სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზეც და სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს სესიაზეც.

და მესამე საკითხი ასეთი იყო: როგორ წარმოგიდგენთან ჩვენი ეკონომიკის მართვის ზედა ეშელონები, ცენტრი რადიკალური რეფორმის ეტაპზე?

სჯა-ბაასი, რომელიც აქ გაიმართა, ჩვენთვის მნიშვნელოვანია თავისი პრინციპული მხარით. როგორ უყურებენ ამხანაგები ცენტრს ახალ პირობებში? მთავარი მოთხოვნა ის არის, რომ მისი საქმიანობა, ყოველივე, რაც ეკონომიკის მართვის ცენტრში უნდა გადაწყდეს, არ ეწინააღმდეგებოდეს საწარმოს კანონს.

ეს აზრი ტრაილებდა აქ და, სხვათა შორის, ასეთი მოთხოვნა ავიღეთ შეიარაღებაზე ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროსა და მთავრობაში. ნიკოლაზ ივანეს ძე რიჟკოვმა სულ ახლახან მითხრა, ყოველდღიურად მიხდება მთელი რიგი დოკუმენტების დაბრუნება იმის გამო, რომ ისინი საწარმოს კანონპროექტს ეწინააღმდეგებიანო. მე ვფიქრობ, ასეთი მიდგომა უნდა შეეინარჩუნოთ ბოლომდე. ხომ გვაქვს შემუშავებული დოკუმენტები სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის, ბანკების, ფინანსთა სამინისტროს, ფასების კომიტეტის, შრომის საკითხთა კომიტეტისა და სხვა უწყებების შესახებ. სულ — 12 დოკუმენტი.

ამ პროექტებს ეკონომიკის მართვის ცენტრალური ორგანოების შესახებ ჩვენ ჯერ არ ვიღებთ. გაიხსნება სესია, იქნება ქამთი, ალბათ, ბევრი რამ ითქმება. და სესია მიიღებს კანონს. მაშინ ერთხელ კიდევ შეგვიძლება დავუბრუნდეთ პროექტებს და უკვე ყოველივე ამის საფუძელზე დავხვეწოთ ისინი, მივანიჭოთ დასრულებული სახე. მაგრამ ერთი რამ ცხადია: საწარმოს კანონი ვერ იმოქმედებს, თუ ჩვენ არ გადავწყვეტთ ცენტრიდან ეკონომიკის მართვის საკითხებს. ამ მხრივ სწორი გზას ვადგავართ: ერთდროულად განვიხილავთ და ვცდილთ მართვის არა მარტო ძირითადი რგოლის დონეზე, არამედ იგრეთვე ცენტრის დონეზეც. უნდა ითქვას, ჩვენ გვაქვს მოსაზრებები რესპუბლიკური და ადგილობრივი ორგანოების სტრუქტურის შესახებ. აქ კიდევ ბევრი რამ არის გასარკვევი და, უწინარესად, ცენტრისა და ადგილობრივი ინიციატივის თანაფარდობის საკითხი.

პრინციპულად ცხადია, რომ ჩვენი ეკონომიკის განვითარების, მისი დონის, მასშტაბის განვითარების, მშრომელთა პროფესიული, კულტურული დონის შეცვლის შედეგად ჩვენ ახალ ეტაპზე ვიმყოფებით. და, ბუნებრივია, დღეს შეგვიძლია უფრო სრულად გამოვავლინოთ არსებული პოტენციალი. ყოველივე, რაც წინა პერიოდებში დაგვიგროვებია, უნდა უკეთ გამოვიყენოთ, გასაქანი მივცეთ ინიციატივას, ფართოდ გავიხსნათ გზა სამეურნეო დამოუკიდებლობას. ცენტრს დარჩება მთავარი პროპორციები, მთავარი ბალანსები, თვალაცვის საკითხები, რესპუბლიკების განვითარების საკითხები და ა. შ. მხოლოდ საზოგადოებრივი საკუთრების საფუძველზე ხდება შესაძლებელი ეკონომიკა ასეთი ცენტრი, რომელსაც შეუძლია დაპროგნოზოს, გაიანგარიშოს, დასახოს მიზნები და მიაღწიოს მათ. ეს ჩვენი უპირატესობაა.

იბადება კითხვა, როგორ შევუხამოთ ცენტრალიზმი ინიციატივას. აი, სწორედ აქ გვჭირდება მექანიზმი, გვჭირდება მაჩვენებლების სისტემა. სწორედ აქ ვიძიებთ.

რა მინდოდა მეთქვა საბოლოოდ? მეურნეობის გაძღოლის ახალ სისტემაზე გადასვლა და ეკონომიკის მართვის ძირფესვიანი გარდაქმნის ამოცანების გადაწყვეტა მარტივი პრობლემები არ არის. ეტაპები დასჭირდება მართვის ახალ მექანიზმზე, ეკონომიკის მართვის ახალ სისტემაზე გადასვლას.

პირველი ეტაპი გახლავთ ხუთწლედის დარჩენილი სამი წელიწადი. ჩვენ გვიხდია კანონი მომავალი წლიდან შემოვიღოთ. ვფიქრობ, ეს სწორია. რა ჯაფაც უნდა დაგვადგეს, ჩვენ უნდა შევიძინოთ გამოცდილება, გავიაროთ სკოლა.

უნდა დავიწყოთ მზადება მეცამეტე ხუთწლედისათვის.

მე უკვე ვთქვი, რომ ახლა დაგვჭირდება მთელი ძალების დარაზმვა, რათა დავგეგმოთ ხუთწლედი ახლებურ მდგომარეობა საფუძველზე და გადავიდეთ მართვის ახალ სისტემაზე მომდევნო ხუთწლედში. მაშასადამე, ამ სამი წლის ამოცანაა მოვამზადოთ ყოველივე, რაც აუცილებელია ეკონომიკის, მართვის ერთიანი სისტემაზე გადასასვლელად. მაგრამ ყოველივე ამის შემდეგაც კი, როდესაც ეს სამი წელიც გავიელის, როდესაც ჩვენ ყველა საკითხის დამუშავებას მოვრჩებით და შევუდგებით 1991 წელს, სულ ერთია, მაინც განვაგრძობთ სკოლის გავლას. ეს ისევ ახალი ეტაპი იქნება. ახლა არ მოვუყვებით პროგნოზირებას, როგორი იქნება იგი, რა დრო დასჭირდება, მაგრამ ეს უკვე ეტაპია, რომელიც გვიყვანს რადიკალური რეფორმის საბოლოო მიზნებზე, ეკონომიკისა და სოციალური სფეროს განვითარების ახალ თვისებრივ მიჯნებზე. ეს იქნება სერიოზული, ხანგრძლივი მუშაობა.

მე ვფიქრობ, ჩვენ ... დისკუსია, ბევრი რამის დანვეწა მოგვიწევს. უნდა ვიზრუნოთ არა მარტო მათი შინაარსის, არამედ აგრეთვე ფორმისთვისაც. უნდა პატივი ვცეთ ერთმანეთს. ახლა სახელმწიფოთა დონეზე ვაღიარებთ, რომ სხვა ქვეყნებს შეუძლიათ სხვანაირად იცხოვრონ. ეს ხომ მათი საქმეა, ეს ხომ ხალხთა სუვერენული უფლებაა. ამაზე რომ უარი ეთქვათ, მაშინ რაღას უნდა დაეფუძნოს საერთაშორისო ურთიერთობა? და ადამიანებს, რომლებსაც აფიქრებთ სოციალიზმის ბედი, ჩვენი ხალხისა და ქვეყნის აყვავების ბედი, — სხვადასხვაგვარი გამოცდილება, სხვადასხვაგვარ რ ი თვალსაზრისი აქვთ. მაშასადამე, ჩვენ უნდა უზრუნველვყოთ ისეთი ატმოსფერო, რომელიც ხელს შეუწყობდა ყოველგვარი თვალსაზრისის გათვალისწინებას.

ეს სულაც არ ნიშნავს, რომ განხილვისას პასუხისმგებლობა არ უნდა იყოს. არა, ჩვენ ყველანი ძალზე პასუხისმგებელნი უნდა ვიყოთ. ამას უზრუნველყოფს მხოლოდ დისკუსიის კულტურა, ერთმანეთის პატივისცემა. შეიძლება მცდარი აზრებიც გამოითქვას. მე ვფიქრობ, ისინიც უნდა განვიხილოთ. მაგრამ ჩვენ გვჭირდება დისკუსიები, გამოსვლები, რომლებიც გამსჭვალული იქნება სოციალიზმის, ხალხის, ჩვენი საზოგადოების ჯანმრთელობისათვის ზრუნვით. ისინი უნდა წავახალისოთ, მათ უნდა დავუჭიროთ მხარი.

ამას, ვისაც სურს ანტისოციალისტური ალტერნატივები შემოგვთავაზოს, საკადრისი პასუხი უნდა გავცეთ. ხალხი ხომ არ აყენებს წინადადებებს, სისტემა შევცვალოთო. ჩვენ ყველანი ამის მომხრენი ვართ, რომ წარმოვაჩინოთ სოციალიზმის პოტენციალი. ამიტომ ყოველივე, რაც სოციალიზმს ამდიდრებს, განამტკიცებს, ჩვენ გვჭირდება. და დისკუსიებიც, ამ მიზანს რომ ემსახურება, მისასალმებელია.

მინდა, მადლობა მოგახსენოთ ამ შეხვედრაში მონაწილეობისათვის, წვლილისათვის, რომელიც, თქვენ შემოიტანეთ, ეკონომიკის რადიკალური რეფორმის გასატარებლად პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტის ძალისხმევის მხარდაჭერისათვის. ეს ჩვენი მუშაობის გარდაქმნის სტრატეგიული მიმართულებაა.

გისურვებთ წარმატებას.

(საკდესი).

სახმილება: გამოცდილება და პროგლემები

▲▲

კათოლიკე-სიერად თუ ვიმუშავებთ

მართალია სახელმწიფო მიღების დამკვიდრების შემდეგ ქუთაისის ავეჯის კომბინატში მუშათა ხელფასი შემცირდა, მაგრამ საწარმოდან არავინ წასულა, ყველას ესმოდა: საქმის გამოსწორება შეიძლება მხოლოდ პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესების გზით. მაგრამ როგორ მოახერხონ ეს, თუ მოწყობილობაც და ნედლეულიც წინანდელია?

— ამ მოწყობილობით და ამავე ნედლეულითაც შეიძლება ხარისხოვანი ნივთების დამზადება, ოღონდ კეთილსინდისიერად უნდა იშრომო, — თქვა ამწყობმა გ. მინესაშვილმა. — 30 წელია ვმუშაობ კომბინატში. ხელფასი ყოველთვის კარგი მქონდა. მართალია, წინათ მოითხოვდნენ, რომ უფრო მეტი პროდუქცია გამომეშვა. დღეს სხვა რამეს ითხოვენ—ხარისხს. ეს კი ნიშნავს, რომ იმავე სამუშაოს შესასრულებლად უფრო მეტი დრო გაქვს მოცემული... ამიტომაც აღარ არის პროდუქციის ისეთი დიდი რაოდენობა, შემცირდა ხელფასიც. მაგ რა გამოვიდა. დავტოვოთ საწარმო, სადაც მრავალი წელია ვმუშაობთ? ვიძებთო ისეთი, სადაც ჯერ კიდევ ძველებურად მუშაობენ? მაგრამ ცვლილებები აღარ თუ გვიან ყველს შეეხება. გარდა ამისა, არის ასეთი ცნება—მუშის სინდისი. მიმაჩნია, რომ ძნელ, გარდამტეხ პერიოდში მშობლიურ საწარმოში დარჩები თუ არა—ეს სწორედ მუშის სინდისის საქმეა. იცის კოლექტივმა ისიც, რომ ხელფასი მოგვემატება, როცა ვისწავლით ახლებურად მუშაობას.

— დიახ, საწარმოში დარჩნენ არა მარტო ვეტერანები, არამედ ახალგაზრდებიც, — დაუმატა კომბინატის დირექტორმა ბ. მამისეიშვილმა. — საწარმოს ვეტერანთა საბჭოზე გადაწყვიტეთ დავხმარებოდით იმათ, ვისი კვალიფიკაციაც დაბალია. გავხსენით შრომის ჩქაროსნული მეთოდების შემსწავლელი კურსები. აქ მრავალი მუშაკი დადის. ცოტა ხნის წინათ კი პირველ წარმატებასაც მივაღწიეთ: ჩვენს მიერ დამზადებულ ავეჯის ნიმუშებს სახელმწიფო მიღების შენიშვნა არ დაუმსახურებიათ და ისინი გაიგზავნა ესპანეთში საერთაშორისო გამოფენაზე.

(საქინფორმი).

დოკუმენტების კრებული

გამოვიდა საბჭოთა კავშირში ვიეტნამის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივნის ნგუენ ვან ლინის წლევანდელი ვიზიტის დოკუმენტებისა და მასალების კრებული.

აქ გამოქვეყნებულია ცნობები სტუმართან ამხანაგ მ. ს. გორბაჩოვის შეხვედრის შესახებ, სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივნისა და ნგუენ ვან ლინის სტატიები, საბჭოთა კავშირ-ვიეტნამის ერთობლივი განცხადების ტექსტი და სხვა დოკუმენტები.

ბროშურა გამოუშვა პოლიტგამომცემლობამ. (საკდესი).

---

13 ივნისი ● საკდესი იუწყება

უკსოეთში

ფაქტები • მოვლენები

◆ კუბა

ფიდელ კასტროს გამოსვლა

ჰავანა. ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ ჩვენი პარტია ქვეყანაში მიმდინარე შეცდომების გამოსწორების პროცესის ყველა პრობლემის გადაჭრის ცენტრში დგას, განაცხადა კუბის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველმა მდივანმა, რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოსა და მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარემ ფიდელ კასტრომ, რომელიც პარტიის ქალაქ ჰავანის პროვინციის კომიტეტის რიგგარეშე პლენუმის დახურვაზე გამოდიოდა.

მომხსენებელმა აღნიშნა, რომ საჭიროა ყველაფერი იღონონ, რათა გააქტიურონ ქვეყნის ყოველმხრივი განვითარება, ბოლო მოუღონ ფავორიტიზმს და სხვა ნეგატიურ მოვლენებს, შექმნან პირობები სოციალისტური მშენებლობის ახლანდელი ეტაპის მაღალი მიზნების მისაღწევად. მან ხაზგასმით აღნიშნა, თუ რაოდენ დიდი მნიშვნელობა აქვს პარტიის წევრის პირად მაგალითს, და დასძინა, რომ სწორედ ასეთი მაგალითია მასებზე ზემოქმედების საუკეთესო ფორმა.

კუბის ხელმძღვანელმა აღნიშნა პოლიტიკური მუშაობის განსაკუთრებული მნიშვნელობა, ვინაიდან, განაცხადა მან, სოციალიზმს ვერ ააშენებ მხოლოდ მასების სპონტანური შემართებით. ამ საქმეში გადამწყვეტი როლი უნდა ეკუთვნოდეს პარტიას.

ფ. კასტრომ მაღალი შეფასება მისცა დედაქალაქის პარტიული ორგანიზაციის მუშაობის სტილსა და მეთოდებს და ხაზი გაუსვა, რომ იგი ქვეყნის ეკონომიკური ცხოვრების ყველა მოვლენის კურსშია, რაც უზრუნველყოფს საწარმოო გეგმების შესრულებას, კადრების მომზადებასა და ორგანიზაციის წინაშე მდგომი სხვა ამოცანების გადაწყვეტას. მან დადებითად შეაფასა პლენუმის მუშაობის შედეგები და საგანგებოდ აღნიშნა, რომ საკითხების განხილვა მიმდინარეობდა საქმიან ატმოსფეროში, რომელსაც ახასიათებდა ყველა პრობლემის წარმატებით გადაჭრის მტკიცე რწმენა.

ძნელი ბრძოლა მოგვიწევს, თქვა კუბის ხელმძღვანელმა, მაგრამ მჯერა, რომ ადამიანს ბევრი რამ შეუძლია, მე მწამს ადამიანებისა. მან აღნიშნა გადამწყვეტი როლი, რომელიც დედაქალაქს განეკუთვნება ამ ისტორიულ მომენტში, როდესაც მიმდინარეობს ბრძოლა დაშვებული შეცდომების გამოსწორებისა და ნეგატიური ტენდენციების ლიკვიდაციისათვის. ჩვენ გვჯერა, რომ ავაშენებთ კაპიტალისტურზე გაცილებით უფრო სრულყოფილ საზოგადოებას, განაცხადა დასასრულ ფ. კასტრომ.

ცეცხლს უშვენენ ლიბანელთა სოფლებს

ბეირუთი. სამხრეთ ლიბანის ბევრ დასახლებულ პუნქტს, რომლებიც ეგრეთ წოდებული „უშიშროების ზონის“ მახლობლად არის განლაგებული, არტილერიის ცეცხლი დაუშინეს ისრაელ დამპყრობთა პოზიციებიდან. სროლის შედეგად მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალი მიადგა კაფრას, იატრს, მეიდუნსა და სხვა სოფლებს. მეორე დღეა ზედიზედ, ოკუპანტების დამსჯელი ქვეგანაყოფები თარეშობენ სოფელ აიშეიში, სადაც მიმდინარეობს ჩხრეკა-დაპატიმრება.

ლიბანის წინააღმდეგობის პატრიოტული ფრონტის მებრძოლებმა შეუტიეს ოკუპანტთა მექანიზებულ პატრულს სოფლების ტირ-ხარფისა და ტაიბეს მახლობლად. დაზიანებულია ტანკი „მერკავა“. ისრაელის ავიაცია გამუდმებით ირღვევს ლიბანის საჰაერო სივრცეს ქვეყნის სამხრეთ რაიონებში. 12 ივნისს აგრესორის თვითმფრინავები ეერიშის იმიტაციით აშინებდნენ სიდიას აღმოსავლეთით მდებარე პალესტინელთა ბანაკების მცხოვრებთ. ქალაქსა და გარეუბნებში ჩაირთო

ᲔᲚᲒᲣᲯᲐ ᲛᲐᲦᲠᲐᲫᲔ—60

ᲪᲜᲝᲑᲘᲚ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚ ᲛᲬᲔᲠᲐᲚᲡ, ᲚᲘᲢᲔᲠᲐᲢᲣᲠᲐᲗᲛᲪᲝᲜᲓᲜᲔᲚᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲛᲗᲐᲠᲒᲛᲬᲘᲚᲡ, ᲤᲘᲚᲝᲚᲝᲒᲘᲘᲡ ᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲔᲑᲐᲗᲐ ᲓᲝᲥᲢᲝᲠᲡ ᲔᲚᲒᲣᲯᲐ ᲛᲐᲦᲠᲐᲫᲔᲡ ᲓᲐᲑᲐᲓᲔᲑᲘᲡ 60 ᲬᲚᲘᲡ ᲨᲔᲣᲡᲠᲣᲚᲓᲐ.

ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲘ ᲜᲐᲬᲠᲝᲛᲘ ᲛᲐᲜ 1951 ᲬᲚᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝᲥᲕᲔᲧᲜᲐ, ᲗᲚᲝᲡ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲘ ᲬᲘᲗᲚᲘ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲗᲐᲒᲘᲡ „ᲛᲔᲡᲘᲯᲘ“ ᲔᲠᲥᲕᲐ, 1963 ᲬᲚᲘᲡ. 1967 ᲬᲚᲘᲡ ᲓᲐᲜᲘᲡᲢᲐᲡᲑᲐ ᲑᲘᲝᲒᲠᲐᲤᲘᲣᲚᲘ ᲠᲝᲛᲐᲜᲘ „ᲒᲠᲘᲒᲝᲚ ᲝᲠᲑᲔᲚᲘᲐᲜᲘ“, ᲐᲛ ᲜᲐᲬᲐᲠᲛᲝᲔᲑᲨᲘ ᲛᲬᲔᲠᲐᲚᲛᲐ ᲒᲐᲛᲝᲩᲜᲔᲚᲘᲐ ᲞᲝᲔᲢᲘ ᲓᲐ ᲛᲗᲔᲓᲠᲝᲛᲗᲐᲕᲐᲠᲘ ᲬᲐᲠᲛᲝᲐᲓᲒᲘᲜᲐ ᲛᲗᲚᲘᲐᲜ ᲓᲐ ᲫᲚᲘᲔᲠ ᲞᲘᲠᲝᲕᲜᲔᲑᲐᲓ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲛᲘᲪ ᲛᲬᲔᲠᲐᲚᲘ ᲨᲔᲛᲓᲒᲝᲛᲘ ᲒᲐᲜᲘᲪᲐᲓᲐ ᲡᲐᲛᲨᲝᲛᲑᲚᲝᲡ ᲗᲐᲕᲘᲡᲣᲤᲚᲔᲑᲘᲡ ᲓᲐᲪᲕᲐᲡ. Ე. ᲛᲐᲦᲠᲐᲫᲘᲡ ᲨᲔᲛᲓᲔᲒᲘ ᲞᲠᲝᲒᲠᲐᲛᲘᲗ ᲜᲐᲬᲐᲠᲛᲝᲔᲑᲘ — „ᲒᲝᲓᲔᲑᲐ“ (1974 Წ.), ᲠᲝᲛᲔᲚᲘᲪ ᲓᲐᲕᲘᲗ ᲒᲣᲠᲐᲛᲘᲨᲕᲘᲚᲘ ᲛᲘᲫᲦᲕᲜᲐ, ᲒᲐᲪᲝᲪᲮᲚᲔᲑᲣᲚᲘᲐ ᲘᲡᲢᲝᲠᲘᲣᲚᲘ ᲡᲘᲜᲐᲛᲓᲕᲘᲚᲘ.

ᲛᲬᲔᲠᲚᲘᲡ ᲙᲐᲚᲐᲛᲘ ᲔᲥᲣᲗᲕᲜᲘᲡ ᲔᲡᲔᲑᲘ: ᲚᲔᲕᲐᲜ ᲒᲝᲗᲣᲐ (1976), ᲙᲝᲜᲡᲢᲐᲜᲢᲘᲜᲔ ᲒᲐᲛᲘᲡᲮᲣᲠᲓᲘᲐ (1977), ᲙᲠᲘᲢᲘᲙᲣᲚ-ᲞᲣᲑᲚᲘᲪᲘᲡᲢᲣᲠ ᲙᲠᲔᲑᲣᲚᲨᲘ „ᲒᲣᲚᲘᲗᲐ ᲛᲐᲠᲗᲚᲘᲗ“ (1979) ᲒᲐᲜᲮᲘᲚᲣᲚᲘᲐ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲓᲐ ᲓᲐᲡᲐᲕᲚᲔᲗ ᲔᲕᲠᲝ�პᲘᲡ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲐ.

Ე. ᲛᲐᲦᲠᲐᲫᲔ ᲗᲐᲕᲘᲡᲣᲤᲚᲘ ᲛᲝᲚᲕᲐᲬᲔᲣᲚᲗᲐ ᲛᲗᲐᲠᲒᲛᲬᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐᲠᲒᲨᲘ. ᲗᲐᲕ ᲘᲜᲒᲚᲘᲡᲣᲠᲘᲓᲐᲜ ᲗᲐᲠᲒᲛᲜᲘᲚᲘ „ᲗᲐᲜ-ᲠᲘᲜᲓᲘᲡ „ᲣᲗᲐᲕᲗ ᲛᲮᲔᲓᲠᲘᲐ“ ᲓᲐ „ᲗᲝᲗᲠᲘ ᲑᲔᲚᲐᲓᲘ“, Ჯ. ᲒᲝᲚᲡᲣᲝᲠᲗᲘᲡ „ᲤᲝᲠᲡᲐᲘᲢᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲒᲐ“ (ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲘ ᲬᲘ�გᲜᲘ), Ა. Ჯ. ᲓᲘᲚᲘᲡᲚᲘᲡ „ᲛᲔᲠᲚᲘᲡ ᲞᲝᲚᲛᲡᲚᲘᲡ ᲗᲐᲕᲒᲐᲓᲐᲡᲐᲕᲐᲚᲘ“, Ტ. Თ. ᲛᲔᲚᲝᲠᲘᲡ „ᲐᲠᲗᲣᲠᲘᲡ ᲡᲘᲙᲕᲓᲘᲚᲘ“, Ა. ᲐᲓᲐᲛᲝᲕᲘᲡ „ᲝᲠᲛᲐᲒᲘ ᲡᲐᲠᲗᲣᲚᲘ“, Ჯ. ᲣᲝᲢᲜᲘᲡ „ᲛᲙᲕᲚᲔᲚᲝᲑᲘᲡ ᲗᲐᲜᲐᲛᲔᲜᲬᲘᲚᲔᲑᲘ“ ᲓᲐ ᲡᲮᲕ.

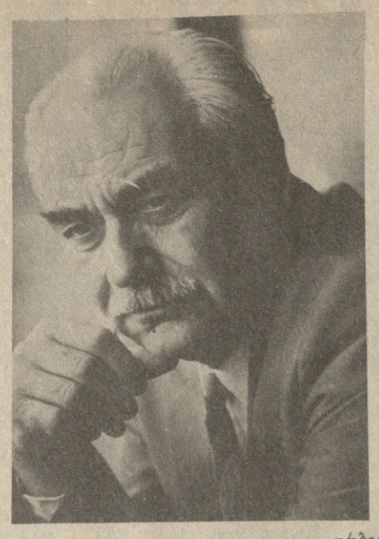

ᲬᲘᲜ ᲙᲘᲓᲔᲕ ᲛᲗᲔᲚᲘ ᲐᲡᲞᲐᲠᲔᲖᲘᲐ!

ᲔᲚᲒᲣᲯᲐ ᲛᲐᲦᲠᲐᲫᲔ ᲓᲦᲔᲕᲐᲜᲓᲔᲚᲘ ᲥᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲘᲡ, ᲛᲐᲠᲗᲚᲐᲪ ᲠᲝᲛ, ᲓᲐᲣᲪᲮᲠᲝᲛᲚᲘᲐ ᲛᲝᲛᲪᲐᲠᲔᲑᲐ. ᲘᲒᲘ ᲜᲐᲓᲒᲕᲘᲚ, ᲛᲐᲒᲐᲚ ᲜᲘᲭᲘᲔᲠᲔᲑᲐᲡᲗᲐᲜ ᲔᲠᲗᲐᲓ ᲑᲣᲜᲔᲑᲐᲛ ᲐᲛᲝᲣᲬᲣᲠᲐᲕᲘ ᲨᲔᲛᲓᲒᲝᲛᲘᲡ ᲓᲐᲜᲐᲮᲕᲐ ᲠᲝᲛᲔᲚᲘᲗᲐᲪ ᲐᲓᲐᲛᲘᲐᲜᲘ ᲨᲔᲥᲛᲜᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲓᲐᲣᲬᲧᲝ ᲛᲣᲨᲐᲝᲑᲐ ᲛᲘᲡᲘ ᲙᲐᲚᲛᲘᲡ ᲐᲡᲝᲛᲘ ᲜᲐᲧᲝᲤᲘᲔᲠᲔᲑᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲣᲚ ᲚᲘᲢᲔᲠᲐᲢᲣᲠᲐᲨᲘ.

ᲛᲘᲡᲘᲡᲐ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲛᲐᲕᲔ ᲛᲝᲜᲝ�გᲠᲐᲤᲘᲐᲨᲘ, ᲐᲛ ᲛᲔᲝᲗᲮᲔᲯᲔᲠ ᲡᲐᲣᲙᲣᲜᲘᲡ ᲬᲘᲜᲐᲗᲛᲔᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲘᲡ ᲜᲐᲬᲘᲚᲨᲘ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲓᲦᲔᲕᲐᲜᲓᲔᲚᲘ ᲛᲝᲒᲖᲐᲣᲠᲘ. ᲧᲣᲠᲐᲓᲦᲔᲑᲘᲗ ᲛᲘᲗᲘᲗᲔᲑᲣᲚᲘ ᲡᲐᲣᲙᲣᲜᲘᲡ ᲛᲔᲠᲕᲔ ᲗᲐᲠᲒᲛᲜᲘᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔᲑᲘᲡ ᲛᲘᲛᲘᲠᲗᲣᲚᲘ ᲐᲠᲘᲡ ᲔᲡᲔᲑᲘᲗ ᲣᲪᲮᲝᲔᲚ ᲓᲐ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔᲑᲘᲡ ᲨᲝᲠᲘᲡ ᲐᲛᲪᲚᲔᲚᲘ ᲠᲔᲚᲘᲤᲘ ᲓᲐ ᲛᲘᲡᲘ ᲙᲠᲘᲢᲘᲙᲣᲚ-ᲞᲣᲑᲚᲘᲪᲘᲡᲢᲣᲠᲘ ᲬᲔᲠᲘᲚᲔᲑᲘᲪ. ᲓᲘᲓᲘ ᲦᲕᲐᲬᲚᲘ ᲓᲐᲡᲓᲝ ᲔᲚᲒᲣᲯᲐ ᲛᲐᲦᲠᲐᲫᲘᲡ ᲛᲝᲜᲝ�გᲠᲐᲤᲘᲘᲗ ᲓᲐᲡᲢᲣᲠᲓᲐ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲘᲡ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲬᲘᲗᲚᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲙᲐᲠᲒᲐ ᲮᲐᲜᲘᲐ ᲪᲜᲝᲑᲘᲚᲘᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘᲗᲕᲘᲡ. ᲛᲘᲡ ᲙᲐᲚᲛᲘᲡ ᲐᲡᲝᲛᲘ ᲜᲐᲧᲝᲤᲘᲔᲠᲔᲑᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲓᲦᲔᲕᲐᲜᲓᲔᲚᲘ ᲛᲝᲒᲖᲐᲣᲠᲘ. ᲛᲘᲡᲘ ᲙᲠᲘᲢᲘᲙᲣᲚ-ᲞᲣᲑᲚᲘᲪᲘᲡᲢᲣᲠᲘ ᲬᲔᲠᲘᲚᲔᲑᲘᲪ.

ᲓᲘᲓᲘ ᲦᲕᲐᲬᲚᲘ ᲓᲐᲡᲓᲝ ᲔᲚᲒᲣᲯᲐ ᲛᲐᲦᲠᲐᲫᲔᲡ ᲛᲝᲜᲝᲗᲮᲔᲯᲔᲠ ᲡᲐᲣᲙᲣᲜᲘᲡ ᲬᲘᲜᲐᲗᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲘᲡ ᲜᲐᲬᲘᲚᲨᲘ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲬᲘᲗᲚᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲙᲐᲠᲒᲐ ᲮᲐᲜᲘᲐ ᲪᲜᲝᲑᲘᲚᲘᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘᲗᲕᲘᲡ. ᲛᲘᲡ ᲙᲐᲚᲛᲘᲡ ᲐᲡᲝᲛᲘ ᲜᲐᲧᲝᲤᲘᲔᲠᲔᲑᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲓᲦᲔᲕᲐᲜᲓᲔᲚᲘ ᲛᲝᲒᲖᲐᲣᲠᲘ. ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲔᲠᲗᲐᲓᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲗᲔᲑᲣᲚᲘ ᲛᲘᲡᲘ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲛᲮᲐᲠᲔ ᲓᲐᲛᲬᲧᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ.

ᲛᲘᲡᲘ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲛᲮᲐᲠᲔᲑᲘᲗ ᲨᲔᲛᲝᲛᲬᲧᲝᲑᲣᲚᲘᲐ ᲡᲐᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲝ ᲡᲐᲥᲛᲔᲡ ᲓᲐᲡᲐᲬᲧᲘᲡᲘ ᲠᲔᲠᲘᲝᲓᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲓᲐᲛᲐᲮᲡᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲓᲦᲔᲡ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲬᲘᲗᲚᲘᲡ ᲜᲐᲛᲓᲕᲘᲚᲘ ᲬᲘᲗᲚᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲙᲐᲠᲒᲐ ᲮᲐᲜᲘᲐ ᲪᲜᲝᲑᲘᲚᲘᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘᲗᲕᲘᲡ. ᲛᲘᲡ ᲙᲐᲚᲛᲘᲡ ᲐᲡᲝᲛᲘ ᲜᲐᲧᲝᲤᲘᲔᲠᲔᲑᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲓᲦᲔᲕᲐᲜᲓᲔᲚᲘ ᲛᲝᲒᲖᲐᲣᲠᲘ. ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲔᲠᲗᲐᲓᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲗᲔᲑᲣᲚᲘ ᲛᲘᲡᲘ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲛᲮᲐᲠᲔᲑᲘᲗ ᲨᲔᲛᲝᲛᲬᲧᲝᲑᲣᲚᲘᲐ ᲡᲐᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲝ ᲡᲐᲥᲛᲔᲡ ᲓᲐᲡᲐᲬᲧᲘᲡᲘ ᲠᲔᲠᲘᲝᲓᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲓᲐᲛᲐᲮᲡᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲓᲦᲔᲡ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲬᲘᲗᲚᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲙᲐᲠᲒᲐ ᲮᲐᲜᲘᲐ ᲪᲜᲝᲑᲘᲚᲘᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘᲗᲕᲘᲡ. ᲛᲘᲡ ᲙᲐᲚᲛᲘᲡ ᲐᲡᲝᲛᲘ ᲜᲐᲧᲝᲤᲘᲔᲠᲔᲑᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲓᲦᲔᲕᲐᲜᲓᲔᲚᲘ ᲛᲝᲒᲖᲐᲣᲠᲘ. ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲔᲠᲗᲐᲓᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲡᲐᲥᲛᲔ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲘᲗᲘᲗᲔᲑᲣᲚᲘ ᲛᲘᲡᲘ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲛᲮᲐᲠᲔᲑᲘᲗ ᲨᲔᲛᲝᲛᲬᲧᲝᲑᲣᲚᲘᲐ ᲡᲐᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲝ ᲡᲐᲥᲛᲔᲡ ᲓᲐᲡᲐᲬᲧᲘᲡᲘ ᲠᲔᲠᲘᲝᲓᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲓᲐᲛᲐᲮᲡᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲓᲦᲔᲡ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔᲑᲘᲡ ᲡᲐᲣᲙᲔᲗᲔᲡᲝ ᲬᲘᲗᲚᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲘ ᲙᲐᲠᲒᲐ ᲮᲐᲜᲘᲐ ᲪᲜᲝᲑᲘᲚᲘᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘᲗᲕᲘᲡ. ᲛᲘᲡ ᲙᲐᲚᲛᲘᲡ ᲐᲡᲝᲛᲘ ᲜᲐᲧᲝᲤᲘᲔᲠᲔᲑᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲬᲔᲠᲚᲔ